

NİSAN 2019

15

TÜRK EDEBİYATI
Genc
Sanat

ÇOLPAN AY

ALMİRA KOÇ

YELDA NUR ÖZER

HANDE ÇOBAN

ÖMER FARUK YAZICI

EMRE ABDULLAH ALADAĞ

MÜCAHİT ÇELİK

GÜL YILDIZ ERMiŞ

GÖKÇE HATİPOĞLU

ÖMER FARUK ALTINDAĞLI

EMRE ÖZCAN

TÜRK KÜLTÜRÜNDE ŞAMANİZM

TÜRK EDEBİYATI

Genç Sanat

NİSAN 2019 • SAYI: 15 • YIL: 2

Sevgili Genç Sanat okurları,

Bu ay dosya konumuzda Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan ve bugün dahi geleneklerimizde varlığını hissettiren Şamanizm'e değindik.

Bu ayki sayımıza Buket Uzuner'in Hava kitabı üzerine yapmış olduğumuz söyleşi ile başlıyoruz. Uzuner'in, Uyumsuz Defne Kaman'ın üçüncü macerası olan Hava kitabında kamlığın ve şamanlığın izlerini görmek mümkün. Almira Koç ise Türk Şamanizmini ve şaman eşyalarını bizlere anlatıyor. Yelda Nur Özer, aynı zamanda bir hekimlik görevi de bulunan, şifa dağıtan şamanların tedavi yöntemlerini anlatıyor. Hande Çoban, erk hayvanlarının yol göstericiliğine değiniyor. Ömer Faruk Yazıcı ise Şamanizm'in İslamiyet sonrası izlerini arıyor. Abdullah Emre Aladağ, bir şaman hikâyesiyle dosyamızı kapatıyor. Mücahit Çelik ile Gül Yıldız Ermiş bu ay şiirleriyle bizlerle birlikte. Gökçe Hatiboğlu, yazısında Onbeşliler Türküsü'ne değiniyor. Bir lise talebesi olan Ömer Faruk Altındağlı şaşırtıcı bir öyküyle bizlerle. Emre Özcan, kitapların dünyasıyla gerçek hayatı birleştiren bir öyküyle yer alıyor.

Bu ay da dolu ve renkli bir sayı ile karşınızdayız. Herkese keyifli okumalar dileriz. ☺

İmtiyaz Sahibi

SERHAT KABAKLI

Müessese Müdürü

ÖZCAN ÜNLÜ

Genel Yayın Yönetmeni

ENVER AYKOL

Yazı İşleri Müdürü

ÖMER FARUK YAZICI / GÜLSÜM KUŞ

Yayın Kurulu

YELDA ÖZER / MUHAMMET ALİ POLAT

Grafik - Tasarım

ATILLA CEYLAN

Yönetim Yeri: Divanyolu Cad. No: 14 34122

Sultanahmet - Fatih / İSTANBUL

Tel: 0.212 526 16 15 - 527 50 32

www.turkedebiyati.com.tr

tedev.gencsanat@gmail.com

İçindekiler

Uyumsuz Defne Kaman Üzerine Söyleşi

Çolpan Ay 3

Türk Şamanizmi, Şamanları ve Şaman Eşyaları Üzerine

Almira Koç 6

Bir Halk Hekimi Olarak Şaman

Yelda Nur Özer 10

Erk Hayvanları: Şamanik Totem

Hayvanlarının Rehberliği

Hande Çoban 14

Şamanizm'den Günümüze

Ömer Faruk Yazıcı 16

Kuzgun Tüyü

Emre Abdullah Aladağ 18

Zamanın Karşısında Durma Haddi

Mucahit Çelik 22

Anlam

Gül Yıldız Ermiş 24

Gökyüzünden Bakan Kız

Emre Özcan 25

Bir Ağrıta Doğmak

Gökçe Hatipoğlu 27

Çift Çizgi

Ömer Faruk Altındağlı 28

Uyumsuz Defne Kaman Üzerine Söyleşi

Zekânın veya yeteneğin insanlara yük veya bela olduğu vakalardaki gibi kadının dayanma, direnme gücü ve zekâsı da başına dert olmuştur.

Bulunduğu çevre ve doğa ile belki de en uyumlu yaşayan kişi Defne Kaman iken uyumsuz olarak nitelendirilmesi bir ironi mi?

Buket Uzuner: Güzel bir soru bu. Çünkü “uyum” meselesi aslında sanıldığından daha önemlidir. Tarih boyunca hangi sistemde olursa olsun tüm yönetenlerin en önem verdiği konulardan biri hep uyum olmamış mı? Bütün krallar kendi sistemlerine uyumlu halk severmiş. Baksanıza tarih boyunca aralarında şifacı/eczacı kadınların, şairlerin, sanatçıların ve bilimcilerin bulunduğu pek çok kişinin sistemle “uyumsuz” olmaları nedeniyle başları derde girip durmuş. Durum böyle olunca, zaten edebiyat işlerimin en başından beri temel sorunsallarımdan biri olan uyumsuzluk konusuna “Tabiat Dörtlemesi”nin ilk romanı “Su”da “Bir Meziyet ve Eziyet Meselesi Olarak: Uyum” adında bir bölüm ayırmak ihtiyacı duydum. Orada hem Türkçenin engin olanaklarıyla dilimizde bir olumsuzluk eki olan “suz/sız” ile oynamayı: yalansız, şiddetsiz, acısız vb. bal gibi olumlu sözcükler oluşturulabildiğini böylece “uyumsuz”un kime göre olumlu, kime göre de olumsuz olabileceğini tartışmaya açmayı denedim. “Zekâyı uyum yeteneğinin bir parçası olarak gören Freud muydu?” diye başlayan bir kaç soru da sordum. Darwin ve Margaret Mead’dan azıcık kafa karıştıracak benzer uyum tezleri de var. Artık konuyu daha fazla da açıklamayayım.

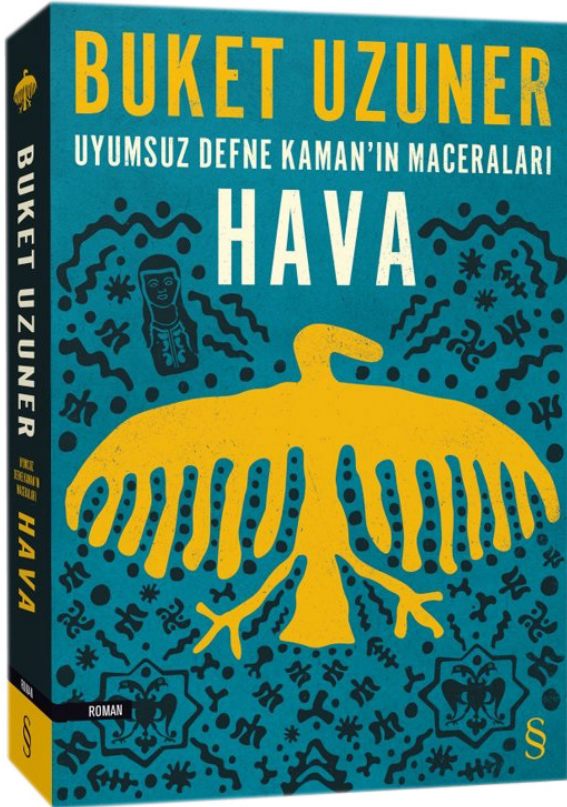
Kitap boyunca pek çok karakterde bir değişim ve gelişim söz konusu. Fakat karakter gelişimini en çok Karaca’da görmekteyiz. Karaca’nın üzerine bu kadar eğilmenizin özel bir nedeni var mı?

Buket Uzuner: Eğer gerçek zamanlı bir seri/dörtleme yazmak istiyorsanız hâliyle karakterleriniz de değişecek, kimi olumlu gelişecek büyüyecek, kimi yerinde sayacak, gerileyecek falan... Tıpkı gerçek hayatta başımıza geldiği gibi. “Toprak” romanında liseli isyankâr bir hacker olarak tanıdığımız Çorumlu Karaca, “Hava”da hayata direnişini bir bilim insanı kimliğiyle yapmaya karar vermiş, aşkı ve hayatı tanımaya çalışan üniversiteli bir genç olarak çıkıyor karşımıza. Çocukluktan ilk gençliğe ve yetişkinliğe geçiş sırasında değişimler çok daha görünür şekilde yer alır hayatımızda. Karaca’nın romandaki en genç karakterlerden biri olması ondaki değişimi öne çıkartmış olabilir ama üç romanda da önemli bir “ulak” işlevi taşıyan Sahaf Semahat ve Defne Kaman’ın sıkı bir çevreci ve otacı-şifacı olarak yetiştirmeye başladığı yeğeni küçük Ayperi’deki değişimler de birçok okur tarafından dikkatle izleniyor. Bana sosyal medyadan ve e-posta ile ulaşan okurlar kadar imza ve fuarlarda da bundan bahsediyorlar. Sanırım okur olarak hepimiz kendimize daha yakın bulduğumuz karakterlere daha çok dikkat kesiliyoruz.

Kitapta pek çok aforizmanız mevcut. Bunu Kuttadgu Bilig ile hemhal olmanıza bağlayabilir miyiz?

Buket Uzuner: Yunanca kökenli aforizma kelimesine bizim kuşaklar tam Türkçe karşılığı olan “özdeyiş”, bizden önceki kuşaklar da Arapça kökenli “vecize” derlerdi. Babam her “özdeyiş”, kullandığımda “O tam olarak vecize mi?” diye hiç üşenmeden didişirdi benimle. Benim sevdiğim ve kullandığım güzel ve özlü sözlerin hemen hiçbirini onları yazan/söyleyen şair veya felsefeci, yazar planlayarak söylememiştir. Araştırdınca bu aforizmaların onların bir söyleşileri veya kitaplarından alıntı olduğunu görürüz. Bence bir yazar bir aforizma, bir özdeyiş yazayım diye oturup düşünmez. Çünkü o zaman o sözler yapay ve proje işi olur. Aforizmalar, bir düşüncenin anlatımı sırasında veya bir hikâyenin gelişimi içinde kendiliğinden açılveren doğal çiçeklerdir. Örneğin tam şu anda sizin sorunuzu yanıtlarken işte bu aforizma/özdeyiş dökülüyordu. Kutadgu Bilig okumak elbette beni etkiledi, 1000 yıl önce Türkçe yazılmış şiir formundaki metni çalışmaktan kazanımlarım oldu ama “Kumral Ada-Mavi Tuna”yı yazdığımda henüz Kutadgu Bilig okumamış 30 yaşlarında bir genç yazardım, o kitaptan da hâlâ kullanılan birçok aforizma çıkarttı okurlar.

“Hava Kurşun Gibi Ağır” ve “Her Şey Neye Layıkça Ona Dönüşür” başlıklarına dipnot düş-

müşsünüz. Nazım Hikmet ve Mevlana Celaleddin Rumi'ye ait olduklarına dair. Bu konuda okura karşı bir güvensizliğiniz mi var? Nitelikli okur sayımızın az olduğunu mu düşünüyorsunuz?

Buket Uzuner: İyi ki bu soruyu sordunuz ve ciddi bir etik soruna değindiniz. Nasıl başkasının emeğini, edebiyat veya fikir işini ya da tezini alıp kendi yazmış gibi göstermek “intihal” denen fikir hırsızlığıysa referans göstermeden, dipnot düşmeden başkasının özdeyişlerini, şiirlerini kullanmak da etik değildir. Etiğin Türkçesi ah-laksızlıktır. Korsan iştir. Maalesef özellikle sosyal medyada referanssız olarak pek çok değerli şair, yazar ve düşünürün özdeyişleri kendilerininmiş gibi kullanılmaktadır. Bu yanlıştır. Benim kullandığım alıntılar için referans vermem tamamen iş ahlaki ve saygıyla ilgilidir.

Hiçbir yetişkin aslında aldatılamaz, diyorsunuz. Defne Kaman da kitabın sonuna kadar kendini adaletin var olduğuyla mı kandırmıştı?

Buket Uzuner: Defne Kaman günümüzde yaşayan akıllı ve deneyimli bir gazeteci kadın. Onun aldatılmakla ilgili düşünceleri kendisiyle değil, kişisel çıkarları için “mış gibi” oynayan yetişkinlerle ilgili. Adalet gelince, sizin de bildiğiniz gibi adalet evrensel bir kavramdır. Ya vardır ya da yoktur. Defne Kaman tam tersine yetişkinlerin aldatılmadığı tezini savunuyor, bu durumda kendini aldatmış olabilir mi?

Her edebî eserin kendi döneminden izler taşıdığı söylenir. İklim değişikliği, nükleer enerji, Wikipedia'nın yasaklanması, fanatizm gibi güncel konuları ele alıyorsunuz. Fakat günümüzde güncel konulara değinmek isteyen pek fazla yazar yok. Bu durumu neye bağlıyorsunuz?

Buket Uzuner: Ben çağdaşım olan yazarların son derece güncel konuları yazdıklarını görüyorum ve çoğuyla gurur duyuyorum. Yeni yayımlanan Latife Tekin'in Sürüklenme, Mine Söğüt'ün Gergedan Barış İnce'nin Sarsıntı kitapları ilk aklıma gelenler.

Kitabın arka planında kadına şiddet ve tacizleri de işliyorsunuz. Kadınların eve hapsedilip geri planda bırakılmaya çalışılması eski çağlardan bugüne uzanan sosyolojik bir durum mu yoksa erkeklerin iktidarlarını kaybetme korkusu mu?

Buket Uzuner: Kadınlarla ilgili olarak önemli ve öncü yazarlar Simone de Beauvoir İkinci Cinsiyet ve Virginia Woolf Kendine Ait Bir Oda adlı kitapla-

Buket Uzuner

rıyla bizlere konunun siyasi ve ekonomik kökenlerini anlatmışlardır. Haklısınız, kadın konusu tamamen siyasi ve ekonomiktir.

Yaralı insanların içlerine kapandıklarını hatta kendi yeraltı dünyalarını yarattıklarını söylüyorsunuz. Hatta pek çok yazardan örnekler veriyorsunuz. Kitaptaki karakterleriniz, kendi yeraltınızın bir dışavurumu mu?

Buket Uzuner: Bunları ben söylemiyorum, çok severek okuduğum Shakespeare'den Mevlâna'ya, Gülten Akın'dan Metin Altıok'a kadar büyük şairler söylüyorlar. Dostoyevski, Kafka, Poe da bunları yazıyor. Karakterlerimin yeraltı dünyası emin olun benimkinden çok farklı. Size ve ilgilenen okurlara bu konuda Nurdan Gürbilek'in "Mağdurun Dili" adlı muhteşem kitabını öneririm.

Kitapta Gılgamış Destanı'na da değiniyorsunuz ve destandan hissemiz: "İnsan için ölüm kaçınılmazdır!" Peki, sizce ölümsüzlük fikri sanatçının zehirli sarmaşığı mıdır yoksa ateşleyicisi mi?

Buket Uzuner: Dünyadaki tüm sanat eserleri temelde iki konu üzerine kuruludur: aşk ve ölüm. Çok sevdiğim Nobelli Portekizli yazar Jose Saramago'nun Türkçeye "Ölüm Bir Varmış Bir Yok-

muş" adıyla çevrilen romanı bence ölümsüzlük konusunda yazılmış en iyi romanlardan biridir.

Umay Nine, "Bu hayatı en zor zamanlarda, yoklukta, kıtlıkta, savaşta ve barışta aslında çekip çeviren hep kadınlardır. Onlar olmasa insan hayatı çoktan bitmiş, türümüz kurumuştur." diyor. Günümüzde de kadınları ezen yahut belini bükten bu ağır yük değil mi? Zamanla bu yükün hafifleyeceğini düşünüyor musunuz?

Buket Uzuner: Zekânın veya yeteneğin insanlara yük veya belâ olduğu vakalardaki gibi kadının dayanma, direnme gücü ve zekâsı da başına dert olmuştur. Binlerce yıldır sadece uyumlu, itaatkâr, çalışkan ve seksi olması beklenen kadının yaratılıştan gelen müthiş hafızası ve aynı anda çok iş yapabilme yeteneği var ki bununla bir türlü başa çıkamıyorlar. Ancak ekonomik ve sosyal haklarını yavaş yavaş kazanan kadınlar, tüm dünyada sayısı en büyük olan azınlık olduğunun artık farkına vardı. Dünya değişiyor ve çok uzak olmayan bir zamanda kadınlar hak ettikleri düzene kavuşacaklar. O zaman, dünya şimdikinden daha iyi olacak.

Bize vakit ayırdığınız için teşekkür ederim.

Buket Uzuner: Ben de teşekkür ederim. <

Türk Şamanizmi, Şamanları ve Şaman Eşyaları Üzerine

M. Eliade'ye göre şaman da aslında bir sihirbaz ve bir otacıdır; bütün hekimler gibi onun da hastalıkları sağalttığına, ilkel ve çağdaş bütün sihirbazlar gibi “fakir” mucizeler gösterdiğine inanılır.

Şaman elbisesi

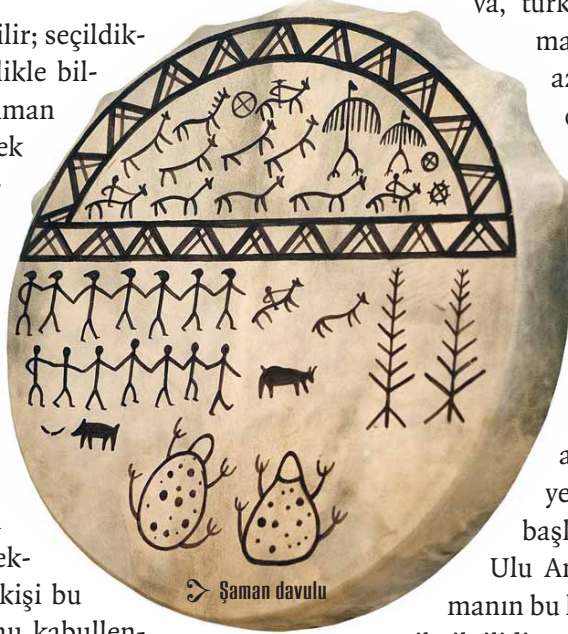
Bu yazıda genel hatlarıyla Türk şamanizmi, şamanları ve şamanların kullandıkları eşyalar üzerinde duracağız. Öncelikle belirtmek gerekir ki yaygın olarak düşünülenin aksine Şamanizm bir din değildir. Eğer bir din veya gerçek mitolojik-dinî bir sistem olsaydı, kendi ideolojik ve kuramsal bir temeli olmalı, kesin sınırları bilinmeli, başka dinlere bu kadar karışmamalı ve rastlandığı her yerde aynı dünya modellerini çizmeliydi.¹ Bir din olmaktan çok içinde dinî unsurların bulunduğu bir düşünce ve inanç sistemi olarak düşünebileceğimiz Şamanizm bazı araştırmacılara göre; din değil, görünmez ruhlar âlemiyle bağlantılı korumaktan ibaret coşma hâli veya ruhsal tedavi metotları yığınıdır.² Şamanizm içinde de kendine yer bulan “Gök-Tanrı, güneş, ay, yer-su, atalar ve ölümler kültü Türk kavimlerinde son devirlere kadar devam ettirilen kültürler”dir.³ Orta Asya’nın millî kültürleri olarak da düşünebileceğimiz bu kültürler tarih boyunca doğudan Çin mitolojisi ve felsefesi, güneyden Hint- Tibet Budizmi ve batıdan Zerdüşizm tarafından etkilenirken bir yandan da bu dinleri etkiliyorlardı.⁴ Daha sonraki devirlerde İslamiyet, Hristiyanlık ve Budizm tarafından etkileneceğine devam eden Şamanizm, geçen yüzyılların etkisiyle Orta Asya’daki varlığının büyük kısmını İslam’a ve Budizm’e bırakarak Sibiryâ ormanları ve Altay dağlarına çekildi. Psikoterapinin ilk şekli olarak da düşünülebilecek Şamanizm’de animiz-

min izlerine de rastlanılır. Var olan her şeyi canlı olarak gören ve bu şekilde kabul edip hareket eden şamanların toplumda birden fazla işlevi olduğunu söylemek de mümkündür.

M. Eliade'ye göre şaman da aslında bir sihirbaz ve bir otacıdır; bütün hekimler gibi onun da hastalıkları sağalttığına, ilkel ve çağdaş bütün sihirbazlar gibi “fakir” mucizeler gösterdiğine inanılır. Ama o bütün bunlardan başka ruhgüderdir de; ayrıca rahip, mistik ve ozan da olabilir.⁵ Bunlar haricinde gelecekte haber verme (kâhinlik), iki dünya arasında aracılık yapma, liderlik yapma gibi işlevleri de bulunmaktadır. En çok tabiplik özelliğiyle bilinir diye düşünebiliriz zira Türkçede “kam” ve “bahşı” kelimeleriyle ifade edilen şamanın anlamı sözlüklerde tabip, hekim olarak geçer.

Peki, bir şaman nasıl seçilir; seçildikten sonra neler olur? Öncelikle bilmek gerekir ki sonradan şaman olma gibi kavram yok denecek kadar azdır. Şamanlar “seçilmiş kişi”lerdir ve ruhlar tarafından seçilerek şaman olurlar. Genellikle soydan gelen şamanlık bir tür talih, şans işi olarak da düşünülebilir çünkü soyda her zaman bir sonraki nesle aktarılmaz. Nesiller arasında farklar da bulunabilir ama şu bir gerçektir ki şaman olarak seçilen kişi bu durumdan kaçamaz, durumu kabullenmesi beklenir, kaçmaya çalışırsa ya delireceğine ya da erken yaşta öleceğine inanılır. Araştırmacılara göre aracı şaman, arkaik cemiyette bir “deriurg” (yaratıcı) konumundaydı ancak aynı zamanda bir kurbandı.⁶ Yaratıcı konumundaydı çünkü bazı kavimlerde hayat verdiğine de inanılırdı, ayrıca gerçekleştirdiği ritüeller bir tür yeniden yaratma olarak ele alınabilirdi. Öte yandan bir kurbandı çünkü kendisi ruhlara verilmiş bir kurban olarak düşünülebilirdi. İşte tam da bu noktada şamanların nasıl şaman olduğu sorusu tekrar aklımıza geliyor. Ruhlar tarafından seçildikten sonra şaman, şaman azarı olarak da bilinen bir tür hastalığa yakalanır.⁷ Hastalık olarak tarif ediyoruz ama bu süreç aslında ruhsal bir süreç ola-

rak düşünülebilir. Şaman azarına tutulan kişinin bedeni daha sonra koruyucu ruhu olarak da bildiğimiz ruh tarafından (güçlü şamanlarda bu üç defa tekrarlanır) bedeni parça parça ayrılır, ölümün gelebileceği tüm yollara serpilir ve şaman ruhlar arasında bölünmüş olur. Seçilen şamanın ne kadar güçlü olduğuna bağlı olarak bu şaman azarı üç ile on iki yıl arası sürebilirdi ve inanışa göre bu durumdayken ruhlar seçtikleri bu kişilere ruhlarla nasıl iletişim kuracaklarını, ayinlerini nasıl yapacaklarını vs. öğretirdi. Geleceğin şamanı olarak seçilen kişi şaman azarına tutulduğu vakit, ırmak kenarına gider ve yüzüstü yere yığılır. Saatlerce baygın kalır ve ağzından köpükler gelir. Saatler sonra uyandığında ise ne olduğunu hatırlayamaz. Ayıldıktan sonra kamlık yapma-ya, türkü söylemeye, kopuz çalmaya başlar; böylece şaman azarından kurtulmuş olur, çektiği acıların sonucunda şaman artık kamlık yapmaya hak kazanmıştır.⁸ Bu durum bize biraz edebiyatımızdaki bâdeli âşıkları ve onların âşık olma sürecini hatırlatır. Araştırmacılara göre şamanların su kenarında azarlanması ve yüzükoyun yere düşmeleri, suyun ilk başlangıç olması, toprağın Ulu Ana'yı temsil etmesi ve şamanın bu konumun temsilcisi olması ile ilgilidir. Yani şamana kamlık gücünü veren şey, su ve toprağa olan inançtır.⁹ Şaman azarına tutulduktan ve şamanlık yapmaya başladıktan sonra o kişi artık normal bir kişi olmaktan çıkar. Yeraltı ve gökyüzündeki çeşitli ruhlarla iletişim hâline geçebilen, hastalıkları iyileştiren, gelecekte haber verebilen bir kişi hâline gelir ve bir nevi toplumdan dışlanır. Onlardan uzakta oturur ve gerekli olduğunda yardımlarına koşmaktan da çekinmez. İşte bu durum da yine şamanları bir tür ruhlara verilen kurban olarak değerlendirmemizi sağlayabilir çünkü şaman olduktan sonra artık o, günlük hayatın ve toplumsal hayatın bir parçası olmaktan uzaklaşır. Yakut mitolojik metinlerine göre ulu şamanlar öldükten sonra bile kamlık yapmaya devam ederlerdi.

Şaman davulu

Peki bu şamanlar törenlerini nasıl düzenler, hangi eşyalardan yararlanırlar ve neler kullanırlardı? Yazının başında dediğimiz gibi Şamanizm'in dünya modelleri zaman zaman farklılıklar gösterir. Dolayısıyla sahip olduğu dünya modeline göre şamanların işlevleri, yaptıkları ritüeller ve ritüellerin yapılma nedenleri, kullandıkları eşyalar ve bunların yapılma biçimleri farklılık gösterebilir ama buna rağmen adları, amaçları, kullanım biçimleri değişse bile özünde değişmeyen bazı eşyalar vardır. Bu değişmeyen şeylere şamanın ayin sırasında giydiği elbise ve kullandığı davul örnek verilebilir.

Altay şamanlığında şaman elbiselerine “manyak” denir ve şamanlar ilk senelerinde törenlerini manyaksız gerçekleştirir. Daha sonraki törenlerinde kutsal bir elbise olarak kabul edilen manyakı elde ederler.¹⁰ Eliade, Şamanizm kitabında şaman elbiselerinin kullanımına dair şu bilgileri verir: “Altay şamanı giysisini kışın bir gömleğin üstüne, yazın da doğrudan doğruya çıplak bedenine giyer. Tunguzlar yaz-kış sadece ikinci yöntemi uygularlar. Sibiry'a'nın kuzeydoğusunda ve Eskimo kabilelerinin çoğunda tam anlamıyla bir şaman giysisi bulunmamakla birlikte, başka Arktika halklarında da genellikle aynı gelenek gözlenir.”

Şamanın elbisesini (manyakını) kendi isteği üzerine değil güç aldığı ruhun özel telkinine göre diktirir. Eğer ruhu dinlemezse hastalıklarla ceza-

landırılır.¹¹ Dolayısıyla bu kutsal elbiselerde güç ruhunu hatırlatacak süsler de bulunur. Örneğin güç ruhu kartal şeklindeyse elbisede kartal tüyleri kullanılır, ayı şeklindeyse elbisede ayı pençelerine rastlamak mümkündür. Dolayısıyla düşünüldüğünde şaman; giydiği elbiseyle adeta güç ruhuna dönüşür, aralarındaki bağı güçlendirir ve ayinlerinde yaptığı yolculuklarda güç ruhundan güç alır. Kadın ve erkek şamanların kıyafetleri arasında çok büyük fark bulunmaz; dolayısıyla görüntü itibarıyla aynı kıyafeti giydikleri düşünülebilir. Altay şamanları kıyafetlerini hazırlarken önce parça parça hazırlar sonra bir araya getirirler. Aynı şey şamanların ayinlerinde sık sık kullandıkları şaman davulu için de geçerlidir. Şaman davulu da güç ruhunun telkinlerine göre hazırlanır. Kullanılacak malzemelere güç ruhu karar verir, malzemeler bir araya getirildikten sonra davul hazırlanır. Davulun yapımı için kullanılacak ağaçlar genellikle kutsal olarak bilinen ağaçlardan (kayın, sedir gibi) seçilir ve yine üzerine gerilecek, çizim yapılacak deri için seçilen hayvan güç ruhunun telkinine göre belirlenir. Davulun üzerine çizilen her bir simgenin bir anlamı vardır, rastgele şeyler çizilmez.

Davullarda ortak kültlere ve inanılan görüşlere ait sembollere rastlanılır. Örnek verilmesi gerekirse güneş ve ayı temsil eden semboller, yer altı ve yer üstünü (gökyüzünü) temsil eden semboller, hayat ağacı (demir kazık olarak da bilinir),

derisi kullanılan hayvan, insan figürleri görülebilir. Davullar şaman elbiselerinde yer alan ziller ve çanlar gibi, ritüeller sırasında ritmik bir hava yaratmak, şamanın mistik deneyime erişebilmesine yardımcı olmak, yeraltı ya da gökyüzüne doğru gittiği yolculuklarda rehberlik yapmak amacıyla kullanılır. Davullar ve elbiseler kutsal kabul edilir. Bu nedenle hazırlanışı sırasında, kullanımı sırasında ve kullanımdan sonra uyulması gereken kurallara sahiptirler. Altay şamanlığında bir şaman öldükten sonra şamana ait davul parçalanır ve bir ağaca asılır, genellikle şamanın bedeni de bu ağacın etrafına gömülür.¹²

Genel hatlarıyla üzerinde durmaya çalıştığımız Türk şamanizmi, şamanları ve şaman eşyaları hakkında o kadar çok araştırma ve eser mevcuttur ki hepsini buraya taşımak mümkün olmadığı gibi bu konuları da bir yazıda sınırlandırmak mümkün değildir. Şamanların elbiseleri ve bunların yapılışı bile başlı başına bir makale ve çalışma konusudur ki kaynak olarak aldığımız eserlerde tüm konularda ayrıntılı bilgi mevcuttur. Öyleyse bir okuyucu ya da araştırmacı olarak bizlere düşen de bu eserleri okuyup daha fazla insana ulaştırarak kültürümüzü ve kökenlerimizi unutmamak, inşa edeceğimiz geleceğimizi de sağlam temeller üzerine kurmaktır.

- ¹ Celal Beydili, *Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük*, Yurt Kitap Yayın, Ankara, Kasım 2015, s. 525.
- ² Celal Beydili, *Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük*, Yurt Kitap Yayın, Ankara, Kasım 2015, s. 521.
- ³ Abdülkadir İnan, *Tarihte ve Bugün Şamanizm*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1986, s. 1.
- ⁴ Abdülkadir İnan, *Tarihte ve Bugün Şamanizm*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1986, s. 3.
- ⁵ Mircea Eliade, *Şamanizm*, İmge Kitabevi Yayınları, 1999, s. 22.
- ⁶ Celal Beydili, *Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük*, Yurt Kitap Yayın, Ankara, Kasım 2015, s. 510.
- ⁷ Celal Beydili, *Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlüğü*, Yurt Kitap Yayın, Ankara, Kasım 2015, s. 514.
- ⁸ Celal Beydili, *Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlüğü*, Yurt Kitap Yayın, Ankara, Kasım 2015, s. 514-515.
- ⁹ Celal Beydili, *Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlüğü*, Yurt Kitap Yayın, Ankara, Kasım 2015, s. 515.
- ¹⁰ A.V. Anohin, *Altay Şamanlığı, Şamanların Elbiseleri ve Diğer Eşyaları*, Kömen Yayınları, Konya, 2006, s. 39.
- ¹¹ A.V. Anohin, *Altay Şamanlığı, Şamanların Elbiseleri ve Şaman Eşyaları*, Kömen Yayınları, Konya, 2006, s. 39.
- ¹² A.V. Anohin, *Altay Şamanlığı, Şamanların Elbiseleri ve Şaman Eşyaları*, Kömen Yayınları, Konya, 2006, s. 59.

Bir tarihçinin gözüyle edebî eserler, tarihi aydınlatmaları bakımından büyük önem taşırlar. Olayların canlı şahitliğini yapan bir yurttaşın kaleminden dökülenleri okumak, tarihî hadiselerin insanların zihinlerinde ne gibi etkiler bıraktığını anlamamızı sağlar.

Bu kitabımızda hayatını ve eserlerini Kırım'a adanmış ünlü yazar Cengiz Dağcı'nın romanlarında Kırım Türklerinin XX. yüzyılda yaşadıkları, Sovyet baskısı, II. Dünya Savaşı'nın etkileri, 1944 Sürgünü ve SSCB'nin çöküşünden sonra vatana dönüş mücadeleleri, tarihsel perspektifle irdelenmiştir.

Savaş sonrası yazılarını Londra'da kaleme almak zorunda kalan ancak vatanını kalbinde yaşatan Kırım'ın ebedi sesi Cengiz Dağcı'nın eserlerinde Kırım tarihinin yansımaları, romanlarında anlattığı dönemin adeta fotoğrafını çekiyor ve arafta kalmış sürgün bir yazarın eserleri ışığında okuyucuya sunuluyor.

Bir Halk Hekimi Olarak Şaman

Şaman, hasta olan kişinin ruhu ile temas içindedir çünkü o hastadan ayrılan iyi ruhu arar, bulur ve tekrar yerine koyar; böylece iyileşme sağlanır. Şaman bu iyileştirme ayinleri sırasında çeşitli eşyalar kullanır.

Şaman

Şamanizm, insanın evren ile ilişkisi bağlamında varlığını en eski tarihlerden beri koruyan bir kavramdır. Genellikle dinsel inanışları açıklamak için kullanılan bu kavram, özünde sihir ve büyücülük manasına gelmektedir. Türk tarihinin en eski inanışlarından biri olan Şamanizm, farklı şekillerde ortaya çıkarak kendine bir varlık alanı oluşturmuştur. Şaman kavramı ise büyü ve sihir yapan kişileri belirtmek için kullanılmıştır. Şaman sözcüğü, Mançu-Tunguz dilinden gelmektedir. Tunguzca şaman, saman; Mançu dilinde “sama”dır. Türk kavimlerinde ise şaman sözcüğü “kam” sözcüğüne karşılık gelmektedir. Şamanizm, trans durumuna geçebilme yeteneğindeki kimselerin, doğaüstü varlıklarla ilişki kurarak onların güçlerine sahip olmalarından bu güçleri toplum adına kullanmalarından ve bu amaçla yapılan dinsel-büyüsel pratik ve törenlerden ibarettir (Artun 2015: 101). Yani Şaman, Şamanizm’e bağlı kavimlerde ruhlarla insanlar arasında mutavassıt rolünü oynayan bir nevi din adamıdır (Buluç 1948: 310). Şamanların en büyük özelliklerinden biri, içinde yaşadığı halkın ruh âlemine kolayca girebiliyor olmasıdır. Bu özelliği sayesinde şamanlar, toplum ile bağlarını daha sıkı tutmaktadırlar.

Şamanlık becerisi irsiyet ile babadan oğula geçmektedir. Şamanlar el almayı bu şekilde gerçekleştirirken onların bir diğer görev vericisi ise Gök Tanrı’dır. Şamanlara bu vazifelerinin tanrı ve ruhlar aracılığı ile verildiğine inanılmaktadır. Hatta şamanlar Gök Tanrı ile de iletişime geçerek insanlara çeşitli bilgiler aktarmaktadır. Onlar, tanrı ve ruhlarla insanlar arasındaki köprü vazifesini görmektedir. Fakat şamanların asli görevi, ruhlarla temas kurmalarıdır. Onlar kendilerine verilen bu gücü yardımcı ruhları çağırarak ya da kendi ruhlarını öteki dünyaya göndererek kullanırlar.

Halk Hekimliği

Halk hekimliği tarihi, insanlık tarihi kadar eskidir. Hayvanların içgüdüleriyle yaptıklarını gözleyen insanoğlu daha sonra bunları kendine uygulayarak kendi kendinin hem doktoru hem eczacısı olmuştur (Şar 1989: 2019). Halk hekimliği “halkın sayrılıktan korumak ve sayrılığı sağlamak amacıyla başvurduğu doğal, büyüsel ve dinsel yöntemlerin tümü “halk sağaltmanlığı” olarak tanımlanmaktadır (Acıpayam 1978:54). Halk hekimliği, İslamiyet öncesi dönemlerinin inanç esaslarını oluşturarak günümüze kadar süregelenmiştir. O dönemlerde hasta olan kişiye kötü ruhların musallat olduğu düşünülerek yetkili kişilere başvurulmuştur. Halk hekimliğinde teorik

ve pratik olmak üzere iki yöntem bulunmaktadır. Tıbbi ilaç ile tedavi yalnızca kişinin koruyucu tedbir alamadığı durumlarda başvurulması gereken son çare olarak düşünülmektedir. Nitekim insanın salt olarak sağlam ya da hasta olmayacağı, insanın nispi ölçüde sağlam, nispi ölçüde hasta olabileceği düşünülmektedir (Abral 2005:85). Bu nedenle hasta olan kişilerin de bir gün hasta olabileme ihtimaline karşı tedbiren çeşitli koruyucu yöntemlere başvurusu gerekmektedir.

Halk hekimliği bir nevi “geleneksel tıp” ile aynı manada kullanılmıştır. Hastalıklar adına çeşitli inanç ve tutumlar geliştirilmiş ve bunlar zamanla toplumun inanç ve tutumları hâline gelmiştir. Halk hekimliği yalnızca sağlık durumlarına değil zamanla nazar gibi pek çok ruhani sakatlıklara da şifa olmaya başlamıştır. Böylece gelişerek büyüyen inanış, hekimlik yapan kişilerin sayısını ve vasıflarını da artırmıştır. Anadolu’da bu amaçla tedavi yapan kişilere artık

hoca, şeyh, üfürükçü, ocaklı denmeye başlanmıştır.

Şamanın Hekim Özellikleri

Kaşgarlı Mahmud, *Dîvânu Lugâti't-Türk* adlı eserinde “kam” kelimesini şamanın karşılığı olarak “kâhin” anlamında kullanmıştır. Yusuf Has Hacib “İster tabip getir, ister kam; ölmekte olana hiçbir fayda vermez.” sözleriyle büyücü ve sihirbaz yerinde kullanmıştır. “Her hastalığın bir ilacı ve çaresi vardır, bu hastalığı tedavi eden kam da bulunur.” Sözleriyle de hekim yerinde kullanmıştır. *Kutadgu Bilig*'de kamlar “otacılar” ile bir tutulmuş, kamların (şaman) insan toplulukları için faydalı adamlar olduğuna işaret edilmiştir (Mandaloglu 2011: 113).

Şamanların esas özelliklerinden biri, hastalık gibi durumlarda vazgeçilmez oluşlarıdır. Yeryüzünde bulunan kötü ruhlar, insan vücuduna girerek kişiye çeşitli zararlar vermeye başlar. Bu gibi durumlarda çare şamanlarda aranır. Şaman, ruhlarla temasa geçerek kişiyi bu beladan (kötü ruhlar) kurtarır ve arınmayı sağlar. Kişi böylece eski sağlığına kavuşabilmektedir. Şamanlar ata ruhlarından aldıkları kuvvet ve ilham ile ruhla-

rın hangi tabiatı ve huyda olduklarını, nelerden hoşlandıklarını bilirler. Şamanlar iyi ruhların insanlar için faydalı yönlerinin devamını sağlama-ya, zararlı ruhların kötü faaliyetlerini önlemeye çalışırlar (Sarıkçıoğlu 1983: 94).

Şaman hasta olan kişinin ruhu ile temas içindir çünkü o hastadan ayrılan iyi ruhu arar bulur ve tekrar yerine koyar; böylece iyileşme sağlanır. Şaman bu iyileştirme ayinleri sırasında çeşitli eşyalar kullanır. Bunlardan bazıları şöyledir:

Kutsal hançer: Şamanın kötü ruhlar ile karşılaştığı anda kullandığı savaş aleti.

Kutsal kamçı: Hastanın içindeki kötü ruhu kovmaya yardımcı olan şey.

Kutsal ip: Hastayı iyileştirmede yer ve gök arasında bağ kurmaya yarayan alet.

Kutsal su: Hastanın vücudunu temizlemekte kullanılan ana malzeme.

Kutsal tef: Kötü ruhları korkutmak ve onları kaçırmak için yuvarlak kasağa işlenmiş deridir.

Şaman bu ve benzeri malzemelerle tedavisini gerçekleştirmeye başlar. Şamanlar dünya üzerindeki iklimsel, ekonomik ya da biyolojik her türlü sorunu bir eksiklik yahut fazlalığı hastalık nedeni olarak saymaktadır. Tüm bunların sebebinin ruh ile bağdaştıran şaman onun peşine düşmektedir. Şamanların tedavi usulleri ise çeşitlilik göstermektedir:

Peri Oyunu

Büyükçe bir odanın içine bir tuğ yani bir ip bağlanır. Bu ipin bir ucu yerde bir ucu bacada olacak şekilde yerleştirilir. Hasta olan kişi bu ipe oturtulur ve şamanlar onu tedavi etmeye başlar. Şaman bir elinde kötü ruhları kovalamak için bir sap tutar ve tuttuğu sapı sallayarak bir şeyler (şiir, şarkı) okur. Bu okuma sırasında hasta ipin çevresinde dönmeye başlar, bu dönme esnasında şaman okumasını sürdürür. Bazen hasta düşer yahut bayılır. Bu durum ona musallat olan kötü ruhun mağlup olduğuna delalet etmektedir.

Ruh Geçirme

Ruh geçirme, şamanların en sık kullandığı tedavi usullerinden biridir. Hastaya musallat olan kötü ruhların şaman tarafından hazırlanan bir kuklaya yahut onu andıracak bir nesneye geçirilmesi hedeflenir. Şamanın buradaki amacı taklit

büyüsü ile hastada var olan kötü ruhu kendi hazırladığı nesneye geçirerek kişiyi kötü ruhtan tamamen kurtarmaktır.

Ruh Çağırma

Şamanların tedavi usullerinden biri de ruh çağırmadır. Sürekli hırçınlık ve korku gibi belirtilerle rahatsızlığını dile getiren kişiler için şaman, ruh çağırır. Burada asıl amaç, çağırılan iyi ruh ile hasta kişinin içindeki kötü ruhun yer değiştirmesini sağlamaktır.

Arındırma

Arınma birçok şekilde gerçekleşmektedir. Ateş, su, süt arınma ritüellerinde kullanılan malzemelerden birkaçıdır. Burada amaç kötü ruhu “temizlemek”tir.

Kan Akıtma

Eli, kolu, bacağı birden sancılanan kişiler çareyi derhal şamanlarda bulmuşlardır. Şaman bu hastaların iyileşmesi için kan akıtmaları gerektiğini söyler. Bu kan kimi zaman hasta kişiden kimi zaman bir hayvandan da akıtılabilir. Böylece ağrının yavaş yavaş geçtiği görülür. Burada “kurban etme” âdeti de söz konusudur.

Müzik ile tedavi

Şamanların hastaları tedavi ederken kullandıkları yöntemlerden biri ise salt müzik kullanmaktır. Şaman, özel kıyafetini ve çalgısını hazırlar. Kötü ruhu korkutarak onu kaçırtmak için melodik ezgiler söylemeye başlar. Bu aynı zamanda iyi ruhlara yakarışı da ifade etmektedir.

İyileştirme işleminde üç temel yapı vardır; şaman, hasta, seyirciler (Bayat 2010: 21). Burada seyirci, şaman görevini yaparken onu izler. Bu izleme işleminde bile seyirciler, bir arınma sağlamaktadır.

Günümüze Kadar Gelen Şaman Yöntemleri

Şamanlar günümüzde farklı isimlerle ve farklı işlevlerle varlığını sürdürmektedir. Temelinde sihir ve büyünün yattığı bu uygulamayı yapan kişiler günümüzde, “falcı”, “muskacı” gibi farklı tanımlamalarla adlandırılır. Şamanların etkisinin bugüne kadar devam etmesindeki en büyük sebep şamanlarda özel ve gizemli bir gücün ve kudretin varlığına inanılmasıdır.

Orta Asya’daki şamanların, Türklerin İslamiyet’i kabulünden sonra Anadolu’da Alevi-Bektaşî dedeleri olarak rollerinin devam etmekte olduğu ifade edilmektedir (Şener 2010: 128). Günümüzde Anadolu’da hastalıkları doğaüstü güçlerle tedavi ettiğine inanılan kimselere ocak veya ocaklı denmektedir. Ocaklıların özellikleri ve yaptıkları tedavi yöntemleri şamanlarınkine oldukça benzemektedir.

Günümüzde yapılan nevrüz kutlamalarında, yakılan otlar veya ateş ile arınma gerçekleştirildiğine inanılır. Buradaki amaç yeni yıla temiz bir başlangıç yaparak eski yılda var olan kötülükleri temizlemektir. Tıpkı şamanların arınma yönteminde hasta içindeki kötü ruhu temizlemesi gibi. Yine günümüzde geleneksel bir tedavi yöntemi olan hacamat, vücuttan kan akıtma yöntemi ile yapılan bir sağaltmadır. Şaman yöntemlerinde bu durum “kan akıtma” ile karşımıza çıkmıştır.

Talih ve saadeti arttırmak için “kurşun döktürmek” bir şaman yöntemidir. Şamanizm’de buna “kut dökme” denir. Kaçıp giden iyi ruhların döndürülmesi için yapılmaktadır.

Ağaca çaput bağlayarak dilek dilemek yine Şamanist yöntemlerden biridir. Ağaç kökleri yerde dalları gökte olduğu için tanrı ile köprü vazifesi kurmaktadır. Bu şaman âdetinin günümüze kadar gelişi yine insanın doğada bulunan ruha inancının bir göstergesidir. Bu ve bunun gibi birçok örnek, yaşamımızı etkileyen inançlarımızın kökeninin çok eskiye, bir şaman âdetine dayandığının en belirgin özelliğidir. Bu özellik inanç unsuru genelinde hayatımızda çeşitli yöntemlerle ve inanışlarla özelleşmiş bir geleneği göstermektedir.

Kaynakça

- Abral, M (2005), “Uygurlarda Yemek-İçmek Adetleri ve Sağlamli Eni”, SPÜ, 3, s. 84-89.
- Acıpayam, O (1978), Halkbilimi Terimleri Sözlüğü, Ankara: TDK Yayınları.
- Artun, E (2015), Türk Halk Bilimi, Adana: Karahan Kitabevi.
- Bayat, F (2010), Türk Kültüründe Kadın Şaman, Ankara: Ötüken Neşriyat, s. 21-169.
- Buluç, S (1948), “Şaman” İslam Ansiklopedisi, C11.
- Mandaloğlu, M (2011), Türk Kültür Çevresinde Şamanizm ve Şamanlık Meselesi, TSA, s. 3.
- Sarıkcıoğlu, E (1983), Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi, İstanbul: Beyan Yayıncılık.
- Şar, S (1989), “Anadolu’da Rastlanan Halk Hekimliği Uygulamalarına Genel Bir Bakış”, s. 203-209.
- Şener, C (2014), Şamanizm Türklerin İslamiyet’ten Önceki Dini, İstanbul: Etik Yayınları, s:128-149. ✎

Erk Hayvanları: Şamanik Totem Hayvanlarının Rehberliği

Erk hayvanları insanın gelişim sürecinde onunla birlikte gelişim gösterir;
zayıflayabilir, hastalanabilir ya da yaşanan herhangi bir travma
neticesinde ruh ile bağını koparabilir.

Her geçen gün insanoğlu evrensel düzene ve bu düzenin işleyişine dair farkındalığını artırmakta ve artarak gelişen bu farkındalık devamında ataların/köklerin inançları ve öğretilerine bir dönüş yaşatmaktadır. Şamanizm de bu dönüş neticesinde son zamanlarda her birimizin adını sıklıkla duyduğu öğretilerden biridir.

Asırlardır şamanizm ve öğretileri nesilden nesle aktarılmış, bir yaşam biçimi hâline getirilmiştir. Şamanizm doğa ile mükemmel bir bütünlüğü ve mutlak dengeyi yaşamda temel alır ve şamanlar hakikatin işleyişini doğada bulur. Bu yazıda uzun uzadıya şamanizm nedir, şamanlar kimlerdir yerine onların öğretilerinde oldukça önemli bir yere sahip olan erk hayvanlarından bahsedeceğim.

Erk Hayvanları

Erk hayvanları ruh, totem, güç hayvanları ya da nagualer olarak da adlandırılır. Şamanizme göre her ruh önceden belirlemiş olduğu anlaşmasına istinaden bedenleniyor ve bedenlenmiş olan bu ruhların erk hayvanlarından gelecek olan rehberliği de tayin edilmiş oluyor.

Erk hayvanları kendi ruhani parçalarından ve karakteristik özelliklerinden rehberlik edecekleri kişiye aktarımlarda bulunurlar, kişiye yolculuğunda yoldaşlık ederler. Ruhsal rehberlerimiz olan erk hayvanları yaşamımızda şifalanması gereken kısımlarda bize

yardımcı olur, bilgeliklerini bizimle paylaşır, bizi korur ve eğitirler. Erk hayvanları doğduğumuz andan itibaren enerjilerini etkin hâle getirirler fakat bu enerjinin bilinçli farkındalığı kişinin erk hayvanları ile ilgili çalışmalarda bulunmasıyla veyahut yaşamının o evresinde onun rehberliği ile ilerlemesinin oldukça önemli olduğu durumlarda yaşanır. Şamanik öğretilere göre erk hayvanları 9-13 arasında değişkenlik gösterebilir. Birden fazla erk hayvanı ile çalışılması durumunda “erk/totem çemberi” oluşturulur. Her ne kadar kişinin birden fazla erk hayvanı olma ihtimali olsa da her birimiz için bir “ana erk hayvanı” mevcuttur. Ana erk hayvanları bireylere hayatlarının hemen her alanında rehberliğini sunarken oluşturulan erk çemberindeki diğer totem hayvanları belirli dönemlerde yahut durumlarda kişiye rehberlik eder.

Erk Hayvanları insanın gelişim sürecinde onunla birlikte gelişim gösterir; zayıflayabilir, hastalanabilir ya da yaşanan herhangi bir travma neticesinde ruh ile bağını koparabilir.

Erk hayvanları ile sadece ruhani boyutta değil dünya üzerinde fiziksel olarak etkileşime geçebildiğimiz sayısız örnek mevcut. Bu fiziksel etkileşimlerin en bilinenlerinden biri 2016 yılında Standing Rock’ta atalarına ait toprakları boru hattı döşenmesine karşı korumaya çalışan Kuzey Dakota’nın su koruyucularına destek veren Buffalolar. Bölge halkı yerel dillerinde Tatankaya dedikleri Buffalo ruhlarına ve atalarına günlerce direnişlerinde yardımcı olması için dua ederken

bir gün bir Buffalo sürüsü bir anda direnişin olduğu yerde dörtnala belirmişti. İnternette bu olayın canlı olarak görüntüleri de mevcut.

Erk hayvanları ile çalışmak kişinin kendi özüne dair bilgileri açığa çıkarmasına yardımcı olacağı gibi evrenin işleyişini algılamada farklılık yaratır.

Erk hayvanları ile çalışmak için bir şaman yahut şaman vasfı taşıyan bir rehber eşliğinde şamanik öğretilere uygun olacak şekilde çeşitli ritüeller ve meditasyon çalışmaları yapılır.

Eğer etrafınızda bir şaman yoksa erk hayvanınız ile tanışamaz mısınız? Bireyler genel olarak kendi başlarına yapacakları meditasyonlar ve odak çalışmaları ile de erk hayvanlarına erişebilirler. Aynı zamanda kişinin yaşamı boyunca çekim duyduğu ya da sürekli karşılaştığı hayvanlar da büyük ihtimalle erk hayvanlarıdır. Erk hayvanları kişilere belirli çalışmalar neticesinde belirebileceği gibi rüyalarda da kendisini gösterebilir. Fakat unutulmaması gereken bizlerin erk hayvanlarımızı seçemeyeceğidir. Erk hayvanları kişinin bireysel tercihinine bağlı olarak belirmez, yukarıda da bahsettiğimiz gibi yaşam içerisinde ruhun duyduğu rehberliğe istinaden belirir.

Erk hayvanları denildiğinde ilk akla gelen hayvanlar genelde kurt, boğa, kartal vb. güçlü yırtıcılar olsa da erk hayvanları hemen her formda olabilir. Önemli olan erk hayvanının fiziksel görüntüsü değil, verdiği bilgeliktir.

Yazının sonunu bazı erk hayvanları ve genel olarak verdikleri mesajlar ile sonlandıralım.

Ayı: Çalışkan, içgüdüsel, iyileştirici, güç, egemenlik, dünyanın ve doğanın koruyucusu, izleyici, cesaret, güç, öz koruma.

Boğa: Geçmişe dair içgörü, doğurganlık, eril enerji, acelecilik, güven, güç, hüküm, agresyon, seçicilik, grup, aidiyet.

Kelebek: Metamorfoz, dönüşüm, denge, lütuf, kabullenme, hafiflik, ruh, kırılganlık, uyum.

Kedi: Velayet, ayrılma, duygusallık, gizem, büyü, bağımsızlık, zekâ, dikkat.

Çakal: Hileci, zekâ, gizli, bilgelik, çirkin, suçluluk, masumiyet, beceri.

Turna: Yalnızlık, adalet, uzun ömür, bağımsızlık, zekâ, uyankı, odak, bağımlılık.

Karga: Büyü, şekil değiştirme, değişim, yaratıcılık, manevi güç, hoşgörüsüzlük, enerji, yüksek bakış açısı.

Geyik: Şefkat, barış, entelektüel, yumuşak, sevecen, kibar, incelikli, zarafet, dişil enerji, nezaket, masumiyet, maceraperest.

➤ Erk hayvanlarından, kurt ve kartal

Yusufoğuk: Kaygısızlık, güçlü hayal gücü, yüksek beklentiler, hafiflik, sevinç, dönüşüm.

Kartal: İlahi ruh, fedakârlık, yaratıcıya bağlılık, zekâ, yenileme, cesaret, ruhun aydınlanması, şifa, yaratma, risk alan.

Su Samuru: Oyuncu, arkadaş canlısı, dinamik, neşe, yardımseverlik, paylaşım, genlik enerjisi, duyarlılık, kesinlik.

Kirpi: Masumiyet, arkadaşlık, güven, merak, hayal gücü, iyi huylu, girişimsiz.

Kurt: Sadakat, sebat, başarı, sezgi, ruh, özgürlükçü, yalnız, lider.

Kaynakça

Ayşe Nilgün Arıt, Şamanın Kozmik Dünyası, Ray Yayıncılık, İstanbul, 2015, 224 s.

Michael Harner, Şamanik Şifa, Ray Yayıncılık, İstanbul, 2014, 184 s.

Philip & Stephanie Car-Gomm, Druid Animal Oracle Cards, Ed-dison Books, London, 2006, 48 s.

Steven D. Farmer, Power Animals, Hay House, California, 2004, 267 s.

Leeza Robertsons, Animal Totem Tarot, Llewellyn Publications, Minnesota, 2016, 216 s. ➤

Şamanizm'den Günümüze

Bu menakıbnamelerde, açık şekilde evliya olarak anlatılan karakterlerin tıpkı bir şamanın yetenekleriyle tezahür ettiğini görürüz. Neredeyse tüm metinler uçan, don değiştiren, bir yerden başka bir yere ışınlanabilen kişilerle doludur.

Gündelik hayatımız her daim inanç unsurlarıyla iç içedir. Zira inanç temelleri kişiye gündelik hayatını idame ettirmesine yönelik direktiflerle doludur. Bu direktifler ise bizlere korunmamız yahut sakınmamız gereken şeyleri haber verir ve onlardan nasıl korunmamız gerektiğini bildiren ritüellerle doludur. Günümüzde

İslam temelli toplumumuzda bu ritüeller büyük bir çoğunluk arz etmektedir ancak anlaşılamayan bir nokta, adlandırılmayan bir karmaşa da coğrafyamızın inanç adı altında yapılan uygulamalarında baş göstermiş ve yüz yılların ardından hâlâ sanki İslam çerçevesi içindeymiş gibi devam ettirmiştir. Bunun sebebi ise Türk toplumunun eski inançlarını bir türlü bırakamayıp bir de bunları İslam kisvesinde sürdürmeye devam etmeleridir. Elbette ki toplum hafızası denen şeyi silmek mümkün değildir. Yeni gelen yapılanma her ne olursa olsun artı bir değer olarak ele alınıp var olan kültürle yorumlanarak gündelik hayata sokulmaktadır. İşte tam da bu şekilde Türk toplumu İslamiyet'i kabul ettikten sonra var olan eski inançlarını bir kenara bırakamamış, bu inançları İslamiyet ile yorumlayarak bugün adına kabaca Türk-İslam geleneği diyebileceğimiz bir inanç kültürüne dönüştürmüştür. Toplumumuz bu kültür yüzyıllarca yoğurarak bugün birçok ritüelin doğmasına sebep olmuştur. Bu ritüellerin bugün hâlâ yaşadığı ve uygulandığı en azından onlarca örnekle karşılaşmışsınızdır, belki de yüzlerce... Bu yazıda da bugün toplumumuzda devam eden eski inanışlara dair ritüellerden birkaçını, en azından meseleyi daha rahat açıklayabilmek için dilim döndüğünce anlatmaya çalışacağım.

Eski inanışlardan günümüze aksedenlerden belki de en güçlüsü, milletimizin en kadim inanışlarından biri olan "Atalar Kültü" dür. Atalar

➤ Fatıma Ananın eli

kültü kısaca ölen büyüklerin, ataların öldükten sonra ruhani bir hüviyete bürünüp yaşayanlara yardım edebilecek güçlere sahip olduğudur. Bunun en bariz örnekleri sözlü gelenekte yaşamını sürdüren “El benim değil Fatıma anamın eli” yahut “Medet ya Ali” gibi sözler ile mimari ve mezarlık kültürüyle birleşen türbe geleneğidir. Bu davranışlarda göze çarpan ilk durum kişinin filanca zaman yaşamış kudretli bir şahıstan aralarındaki bir bağa -dine- istinaden yardım talep etmesidir. İslamiyet bunu tamamıyla nehyeder. Ölüm, İslamiyet’e göre dünya ile olan bağın sonudur. Fani hayatla irtibat kopar. Ölünün fani hayat üzerinde hiçbir tahakkümü yoktur. Ancak atalar kültürünün yansıması olan bu örneklerde görüldüğü üzere Türk-İslam toplumu bu geleneği sürdürmüş ve sadece sürdürmekle de kalmamıştır. Bu külte bir de İslamî bir hüviyet kazandırarak yardım talep edilen şahsı din çerçevesi etrafından seçmektedir. Artık bu yardımı talep eden kişi “Korkut Ata’nın eli” değil “Yetiş ya Oğuz Kağan” değil de “Ali, Fatıma” gibi İslam tarihine ait kahramanları ele almaktadır.

Bunların yanında İslam tarihinde belli bir anlatıya sahip karakterlerin de toplumumuzca eski inanışlara ait din adamları ile aynı anlatısal tasvirlerle ele alındığı görülmektedir. Bunların en bariz örnekleri ise “Şeyh uçmaz, müritleri onu uçurur.” niteliğinde kaleme alınan menakıbnamelerdir. Bu menakıbnamelerde açık şekilde evliya olarak anlatılan karakterlerin tıpkı bir şamanın yetenekleriyle tezahür ettiğini görürüz. Neredeyse tüm metinler uçan, don değiştiren, bir yerden başka bir yere ışınlanabilen kişilerle doludur. Yine İslam kisvesi etrafında bu karakterlere “alperen” tiplmesi bahşedilerek eski kültürün savaşı tiplmesi ile yeni kültür diyebileceğimiz İslamiyet’e ait din adamı tiplmesi harmanlanarak bir kültür sentezi oluşturulmuştur. Bu sentez de yine toplum hafızasında meydana gelen eski inanışa İslamî bir elbise giydirme çabasıdır.

Başka bir inanış olarak ele alabileceğimiz korunma ritüellerinde ise demir yahut mavi boncuk kullanımı göze çarpmaktadır. Öyle ki bugün çatısı altına nazar boncuğu girmemiş bir ev bulmak Anadolu coğrafyasında imkânsız denecek seviyededir. Ancak bu da kesinlikle İslam inancına tamamen aykırı bir ritüeldir. Kötü ruhlardan yahut nazardan korunmak adına kapıya at nalı as-

Nazar boncuklarıyla süslenmiş bir ağaç

mak, evin içine silah asmak yahut üzerinde nazar boncuğu taşımak gibi davranışlar tamamıyla eski inanca ait uygulamalardır. Zira İslam inancında kaide “Yalnız O’ndan medet umarım.” şeklinde açıklanabilecek olan ayetle sabit bir şekilde Allah’tan başkasından yardım istememek iken bu ve bunun gibi yaratıcıdan gayri nesnelerin koruyucu bir güce sahip olduğu inancı gayet yaygındır. Burada diğer tüm örneklerden farklı bir durum söz konusudur. Kutlu nesne olarak ele alınan, hatta Erlik Han gibi kötü ruhlara hükmettiğine inanılan eski inanca dair bir tanrıyı temsil eden demir ile yine gök ve gök ile beraber Gök Tanrı’yı temsil eden mavi boncuğun kullanımında neredeyse hiçbir İslamlaştırma emaresi görülmemektedir. Olduğu gibi yüzlerce yıldır devam eden bu İslam öncesi gelenek bu yönden ele alındığında eski inancın Türk-İslam toplumunda hâlâ nasıl bir etkisi olduğunu da pekâlâ göstermektedir.

Sonuç olarak ele aldığımız bu örneklerde de görüldüğü üzere toplumumuz İslamiyet’in gölgesinde eski inanışlarımızı yaşatmaya devam etmektedir. Bu ne olağandışıdır ne de absürt bir durumdur. Hatta toplumumuzun benliğinde yatan, hafızasında yer edinen bu bilgilerin yaşatmaya devam etmesi o toplumun yaşamaya devam ettiğinin apaçık bir göstergesidir. ➤

Kuzgun Tüyü

Ögeday Han'ın huzurundaydı şimdi. Alması gerekeni almamış ve görevi gereğince yapamamıştı. Kut almış, Ulu Kurt'un buyruğunun yerine gelmemesi demenin tek bir anlamı vardı: Ölüm...

"Govamaral öldü, yer gök karardı,
Kara karga uçup yanına kondu,
Umay Ana, aşına kan doğradı,
Ey Erlik Han, kara toyun bozulsun."

Anadolu'ya ayak basalı yaklaşık yarım asır geçmişti. Yirmilerin de körpecik bir kız iken gelmişti buralara. Gitmek şu günlere kadar nasip olmamıştı ve olmayacak gibi de görünüyordu. Bulgan Hatun, ömrünün son anına kadar Konya'da kalacağını düşünüyordu. Gidecek bir yeri, yapacak bir işi de yoktu. Çok belliydi, ruhunu burada teslim edecekti.

Sultan Han'ın demir parmaklıkları kavisli pençeresinden tunçla kızıla çalan akşam göğünü yorgun gözlerle seyrediyordu. Dimağı kâh yarım yamalak hatırladığı anı zerrelereyle kâh gözlerini usul usul dolduran geçmişin hayaletleriyle doluyordu. Karakurum'daydı şimdi. Daha küçücük bir bebektir. Kendisinin dahi unuttuğu ismi kulaklarında yankılanıyordu: Alangoya!

Birçok Moğol kızının aksine kömür karası yahut odun kahvesi saçlarla değil güneş sarısı demetlerle dünyaya gelmişti. Kam Ana, minik Alangoya'yı ellerine almış ve ana-babasına bir şeyler anlatıyordu. Kucakta ritmik bir şekilde sallanan kendisine bakıyor ve gözlerini kendi gözlerinden ayıramıyordu. Kam Ana, "Umay Ana, bu kızı lütfuyla kuşatmış. Kam olacak yavrunuz, müjdelersun. Yalnız, bir sır var, on beşine gelmeden belli olmamalı." dedi. Ana-babası, sevinçle Kök Tengri'ye dualar ede ede gittiler. Gözlerini açıp kapadı, genç kız hâline gelmişti şimdi de. Kam Ana'nın, kara oğlak kılından otağındaydılar. O oturuyorken öteki, etrafında elin-

deki defle ayın yapıyor ve tılsımlı sözleri tekrarlayıp duruyordu. Defe vuruşları yavaşlamaya başladığında, önünde yanan ateş üzerinde nenesini gördü: Eski Kam Ana, Bürge Hatun'u...

Hiddetlenip tiz çılgınlıklar atmaya ve elini, çattırdayarak yanan közlerin arasına daldırıp çıkarmaya başladı. Sonunda transa geçti ve iki kişinin sesi bir oldu, konuşan artık Bürge Ana'ydı. "Soyumdan umut kesilmeyecek, bunu gördüm ya, gözüm arkada kalmaz artık." dedi ve saniyesinde Alangoya, yere devrildi. Gözlerini kapayıp açtı yine Bulgan Hatun. Tüm ömrü, hızına engel olamadan geçiyordu gözlerinin önünden. Anlıyordu ki bazı şeyleri unutmuş, hatırlamıyordu. Sonra birden hatırladı, sapsarı saçlarının kuzgun tüyü gibi nasıl karardığını anımsadı. Aynı sene, arbatının biri musallat oldu da ay on dördüne tekrar gelene kadar gitmedi. Günlere günleri kovaladı, saman sarısı saçları tel tel karardı. Arbatı gidince anladı ki, Erlik kara elini ona sürmüştü. Bundan sonra ne yavrulayabilecekti ne de yüzü bir daha gülecekti. Kam Ana, iyileşen Alangoya'yı görür görmez sadece şunları diyebilirdi: "Altın Geyik ölmüş, kara kuzgun doğmuş. Geyiğin leşi önünde uçmak için bekliyor." Gözleri yine kapandı ve açıldı.

Baycu Noyan'ın yanında, himayesindeki kürkü sık itbaraklar ve devasa, ürkütücü amurgalarla kan döke döke gelmişlerdi. Anadolu'ya Buha-

ra'dan henüz geldiklerinde, Ögeday Han'dan aldığı emir; orada ellerinden kaçan ongunu kara pars olan bir hanenin peşine düşmektir. Baycu Noyan diğer kamlarla ağır ağır Rum diyarının içlerine doğru ilerler iken, Alangoya Kız da Konya'ya doğru yola çıktı. Noyan acele etmeden kale kale, köy köy gezerek talanına devam ediyor, erkek-kadın, yaşlı-çocuk demeden herkesi katlediyordu. Yüzlerce asker ve mahlukla kolayca bölgeleri ele geçiriyordu. O sıralarda ise, Alangoya Kız da kuzgun donuna bürünüp uçarak yol alıyor, dört yol ağzlarını tutup albızları çağırıyordu. Onlara bu civardan geçen küçük bir kabile olup olmadığını soruyordu. En sonunda, Konya Kalesi'ne varmadan, Evran'a binmiş bir albızla karşı karşıya geldi. Evranlı albız, "Azizogullarını dersin sen... Onlar Alaiye Kalesi'ne doğru düştüler yola. Börüban namı bir haydut varmış. Hülagü Han'a ve size karşı çıkacaklarmış, onun bölüğüne katılmaya gittiler. Var git, Alangoya Kız! Hem sizin hem de benim vaziyetim buna bağlıdır. Bunca itle, canavarla da düşme yollara, sal onları gitsinler. Çabuk yetişersen, callıkları çağırıp tez işlerini bitirirsin."

Albıza, Erlik Han'ın selamını ilettili. Meşe ağacından, koca asasını üç kere yere vurdu da tüm yaratıklar büyüünün etkisinden çıktı. Asayı, pençelerinde bir dala; kendini kuzguna dönüştürüp güneye doğru kanat çırpmaya başladı. Günler günleri kovaladı, uçtu da uçtu. Dur durak bilmedi ve beşinci günün şafağında, Alaiye Kalesi'nin civarına vardı. Bin kulaca yakın bir mesafede, kışlayan eşkıyaları gördü. Sığır derisinden zırhlar ve keçi kılından borkleriyle, her biri cevval birer yiğit gibi görünüyordu. Uçuşunu nihayete erdirip bir kavağın dalına kondu. Gözleri kızıl zemin üstüne kara pars işlenmiş yırtık bir sancak arıyordu. İki düzine kadar çadırın, en sonunda, sancağı görmüştü sonunda. Kanatlarını yine açtı ve o tarafa doğru yaklaştı. Asayı, sol pençesine alıp ahenkli bir şekilde sallamaya ve melodik bir tonda, konuşurcasına ötmeye başladı. Birkaç dakika sonra yer yarıldı ve içinden yüzlerce callık çıkıp konaklayanlara saldırmaya başladı.

Alangoya, kargaşadan yararlanıp kanatlandı ve çadıra doğru süzüldü. İçeri giriş yaptığında, kara bayrağa sarılmış, silindirik şeklindeki çıkın, köknar ağacından masanın üzerinde duruyordu. Dışarıdaki cıllıklarla cenk eden haydutların sesi yeri ve göğü inletiyordu. Olanlara aldırmadan, pençesindeki dalı gagasına aldı. Tam çıkına sıkıca pen-

çelerini saplayıp oradan gidecek iken, arkasında mırıltılarla gelen birinin sesini duydu. Bir adamdı bu içeri giren, elinde uzun bir asa vardı ve sakalının telleri arasından tunç rengi yer yer parlıyordu. Beyaz tenli, nur yüzlü ve başından ayağa kadar beyazlara bürünmüş bu kişi, kaçamadan onu tek eliyle yakalamıştı. Kuzgunu, yüzüne doğru yaklaştırıp, "Ah Bulgan Hatun, Rabbime şükürler olsun! Ne zaman geleceksin diye merak ediyordum ben de. Merak etme, yakında kara kuzgun ölecek ve sen doğacaksın..." dedi ve Alangoya Kız'ı göğesaldı. Gözleri kapandı ve açıldı.

Ögeday Han'ın huzurundaydı şimdi. Alması gerekeni almamış ve görevi gereğince yapamamıştı. Kut almış, Ulu Kurt'un buyruğunun yerine gelmemesi demenin tek bir anlamı vardı: Ölüm...

Han, gözlerindeki alevleri gizlemeden güzeller güzeli Alangoya'yı izliyor, her daim sorun çıkarsa da büyüden çok yaptığı icatlarla oldukça işine yaran bu kara şamanın ölmesine müsaade etmek istemiyordu. Ne vardı ki töre bunu buyuruyordu. Ak şaman olması gerekirken onu kara şaman yapan töre; hayatını kurtarabileceği zamanda da onu ölüm yolluyordu. Zaten ömrünce ne Kayra Han gül-müştü yüzüne ne de Erlik Han. Tanrılardan ümidini kesmişti ve Erlik Han'ın abaslarından birine dönüşmeyi bekliyordu artık. Ölüm, tam ensesinde soğuk nefesini delice üflüyordu.

Ögeday Han'ın ağzından bir şunlar dökülmüştü usulca, "Varın, ormana gidin de eski bir kütüğün üzerinde kellesini vurun. Acı çekmesin, ölümü hızlı olsun." Şaman bunu یشitir یشitmez, gözünden iki damla yaş aktı. İki asker koluna girdi ve onu han otağından çıkardı. Gözleri kapandı ve açıldı.

Cellat kafasını ölü bir ağacın yatık gövdesine dayamış, baltayı indireceği sırada, ısıklık çalan üç okun sesi duyuldu cellat ve askerler de olduğu gibi yere yığıldı. Okların hepsi de adamların kollarının tam ortasına isabet etmişti. Yattığı yerden doğruldu ve arkasına baktığında Buhara'da peşine düştüğü adamlar, üç evrana binmiş üç beyaz sarıklı ve peçeli kişi gördü. İçlerinden biri, işveli gözleri ve kavisli vücudundan anlaşıldığı üzere, kadındı. Buhara'daki adam, ona yaklaşarak, "Peşimizdeki kadın bu! Az kalsın, senin yüzünden ailem ölü-yordu. Hadi benle babamı düşünmedin de anamlar kardeşlerimi de hiç düşünmedin. Seni şura..."

“Sakin ol bre, Azizoğlu Hüseyin! Allahverdi’nin dediğini hiç mi dinlemedin? Kılına dahi zarar gelmeyecek, duydun mu?” dedi, sakalı uzun ve simsiyah olan adam. Alangoya’ya yaklaştı, elini uzatıp onu kaldırdı. “Adın nedir kam bacı? Duyduğuma göre, bir hafta evvel bizim bölüğün orada bir vukuat oldu, bildin mi? İşte biz, ta oralardan seni kurtarmaya, Karatay’a kadar geldik. Bana Zehir Muhiddin derler, yıllar evvel buralıydım. Sonra sizinkiler ilk geldiler de isyan ettik diye hapse atıldık. Bereket, kaçıp kurtuldum da kuzenimin yanına, Tebriz’e gittim. Orada, eski Haşhaşilerden iki kişiyle tanıştım. Bunlar da Kedi Nejva ile Deli Rüstem. Bize, Dahhak Mangası derler. Şu sana öfkelerini kusan da Harezmi soylularından, Azizoğlu Hüseyin Bey. Siz kâfirlere karşı, son bir ordu kurmakla meşgulüz. Sultan Gıyaseddin, sonunda akli başına geldi de birşeyler yapmakla uğraşiyor. Nitekim, çok geç kalındı. İlk sefer az kişiydik ve bozguna uğradık. Mağlubiyet... O da ne?”

Gürültülü kanat çırpma sesleri duyuldu, gökten gelen rüzgâr öyle şiddetliydi ki devasa kuş görünmezden evvel kanatlarının sesiyle çıkardığı rüzgâr geliyordu o yana. Olan bitene karşı şaşkınlığı her saniye artan Alangoya, kuşun Anka olduğunu anladı, üstünde de onu otağın içinde yakalayan nur yüzlü adam vardı. “Sefer ve gayret bizden, zafer Allah’tan, Muhiddin Bey. Şehit babandan aldığın terbiyeyi ne çabuk unutmuşsun.” dedi gülererek, Anka’nın sırtından inerken. “Elhamdülillah, onu bulmuşsunuz hem de sağ salım. Nasılsın, Bulgan Hatun?” diye tebessümle sordu. Alangoya, “Bana Bulgan deme!” dedi sinirle. Ona sadece, bu şekilde... Sadece... Gözleri kapandı ve açıldı.

Buhara’daydı şimdi. Ögeday Han’ın birlikleri her yeri yakıp yıkıyor, emrindeki amurgalar kanla karışık salyalar saçarak ne kadar insan varsa ayırt etmeden onları parçalayıp yiyordu. İtbaraklarsa, önüne gelen askerlerin boyunlarını ısırp, güçlü çeneleriyle kelleleri gövdeden ayırıveriyordu. Ortalık, bir savaş meydanından çok cehenneme benziyordu. O, zihninden tüm bu yaratıklara emirler yağdırırken, gözünün önünde bir şey oldu. Bir Müslüman asker, bir Moğol subayını tam ortadan ikiye böldü. Normalde, bunun onu o kadar da rahatsız etmemesi gerekiyordu. Niye bu kadar ağır gelmişti bu görüntü ona? O, komutan kimdi de böylesine çok ağlamak istiyordu ? Dayanamadı,

dı, dizlerinin bağı çözüldü. Sırtüstü, kanla ıslanmış toprağa düştü. Ağır ağır doğruldu yerden ve zihninden tüm amurga ve itbaraklara şu komutu verdi: “Şu askeri tozu dahi kalmayana kadar yiyin bitirin!” Meydanda ne kadar canavar varsa hepsi o zavallının üzerine çullandı. Etrafını saran, korkunç varlıkların karşısında hiçbir şey yapamadı, çaresiz, ifritlerin akşam yemeği oldu.

Ağlıyordu, Bulgan Hatun. Ölen subayın yanına doğru sürünerek gidiyordu. Ağlıyordu, durmasını da istemiyordu. Sevdiği adam ölmüştü gözleri önünde çünkü; ezelden beri sevdiği eşi Govabörü, Tengri’ye teslim etmişti ruhunu. Bulgan derdi ona hep, yaptığı buluşlardan ötürü. Her seferinde, Bulgan’ım diye ona kucak açardı, kuvvetli kollarıyla onu sarar ve kuzgun karası saçlarını şefkatle okşardı.

Artık, bir çift güçlü kolun sıcaklığı yoktu. Ona sevgiyle bakan gözler, Bulgan diye çağıran biri... Yoktu, bundan böyle; Bulgan yoktu... Gözleri kapandı ve açıldı.

Yine kılıç şakırtılarının, inleyen feryatların, kan kokusunun ve iki ordunun arasında bulmuştu kendisini. Köse Dağı’ndaydı şimdi de. Ancak bu sefer hep tanıdığı ve bildiği tarafta değildi. Eskiden ait olduğu sancağa karşı savaşıyordu artık. Önünde yığınla, leşe dönmüş çelik tolgalı Selçuklu birlikleri uzanıyordu, Börüban’ın haydutlarının da çoğu ölmüştü. Geriye, Gökbörü’ye binmiş bir eşkiya, Dahhak Mangası ve Anka’ya binmiş Allahverdi’den ve Sultan’dan başka kimse kalmamıştı. Önlerinde ise koca bir kalabalık, şeytanlar ordusu bekliyordu hâlâ. Azalmak şöyle dursun, sanki her dakika artıyorlardı. Şamanlar Konseyi’ndeki rakibi Selenge de hain bir gülümsemeyle onları seyrediyor, yüzlerce amurgayı ve itbarağı saldırmaları için kudurtuyordu. Ardındakiler kaçmaya hazır ve nazır beklerken, bir anda tüm ordu üzerlerine doğru koşmaya başladı. Gözleri kapandı ve açıldı...

Sonunda, Sultan Han’daki odasında idi tekrar. Anılara, öyle dalmıştı ki vakit yatsıya yaklaşıyordu. Gökte yıldızlar, kandiller gibi yanıyor ve işveli kadınlar gibi toprağın üzerindekiyle göz kırpmıyorlardı. Bulgan Hatun, yazdığı tılsımlardan birini cebinden çıkardı ve gözüne doğru tuttu. Şimdi karanlıkta rahatlıkla görebiliyordu. Taştan

yükselen parlak ve yeşil ışık, odanın sarsılmaz duvarlarını kolaylıkla aydınlatıyordu. Yattığı döşeğe doğru yöneldi ve oturdu. “Ne kadar çok şey yaşamışım şu yaşıma kadar.” diye geçirdi aklından. Koca kahve gözleri; İlhanlıların eline oynayacak olan Selçuklu şehzadelerini, zayıflayan devlete isyan eden Türkmen beylerini görmüştü. En son gördüğü şey ise, Karamanoğlu Kerim Bey’in Selçuklu Sarayı’na yaptığı baskındı. Zaten o olaydan sonra da Selçuklu diye bir şey kalmamıştı.

Düşüncelerinden sıyrılmak zorunda kaldı, kulaklarına çalınan bir sesle irkilmışti çünkü. Ses, pencerenin dışından geliyordu. Oturduğu yerden kalktığı gibi pencerenin yanına vardı. Dışarı baktığında gördüğü şey ise yüzünde bir tebessüm ve gözünde bir damla yaş bıraktı. Sesin kaynağı, uçan ve konacak yer arayan bir kuzgundu. Hayır, hayır. Konacak bir yer aramıyordu, aksine pencerenin ardındaki kişinin dikkatini çekmeye çalışıyordu. “Hoş geldin eski dostum!” dedi, titreyen sesiyle. Zihninin içinde tanıdık bir ses duydu: “Hoş buldum.” Parmaklıkları açtı ve kuzgun mermer korkuluğa kondu. Kara gözleriyle Bulgan Hatun’u gözlüyor ve bir şeyler demesini bekliyormuş gibi davranıyordu. En sonunda Bulgan Hatun, “Hangi rüzgâr attı seni buralara? Kır şehri artık sana dar mı geldi?” diyebilirdi. Aynı ses bu sefer, “Sıla-i Rahim sevaptır, eski dost-ahbabın hâlini hatırlını sormak müstehaptır. Söğüt’e gitmem gerekti ve sensiz gidemeyeceğimi fark ettim. Çünkü oradaki Hafızan’ın sana ziyadesiyle ihtiyacı olacak.” dedi.

Kadın, içten bir kahkaha atarak; “Öyle mi dersin, Allahverdi Efendi?” dedi. Karga, mermer korkuluğun üzerinde üç kere zıpladı ve huzursuzca öttü. Zihnindeki sesin ona, “Artık bana mahlasımla değil, adımla hitap etmen gerektiğini nasıl unutursun, ahbablığın erkânı bu değil midir?” dediğini duydu. Derin bir iç çekti ve kendisine bir çıkın hazırladı. Karga hâlâ onu bekliyordu. İşini bitirdikten sonra dönüp, “Atmaca donuna bürünüp gelirdin hep. Kuzgun donunda geleceğini hiç düşünmezdim.” dedi. Sonra niyeyse, “Hakkın var, Mazlum Bey. Bir kuzgunun yanında, koca bir atmacanın uçması abes bir durum olurdu. Ben hazırım, yola çıkalım dilersen.” Zihnindeki ses, “Geç bile kaldık, haydi, erken kalkan yol alır.” dedi ve karga kanat çırpıp korkuluktan dışarı doğru havalandı. Bir iki saniye sonra, Bulgan Hatun’dan da herhangi bir iz yoktu odada.

Onu tanıyanların bileceği tek iz dışında; mermer korkuluk üzerindeki iki kuzgun tüyü...

Sözlük

ALANGOYA: Moğolca’da altın geyik anlamına gelir ve bir Moğol destanındaki kadın bir kahramanın adıdır.

GOVAMARAL: Moğolca’da kutsal geyik anlamına gelen bir kelimedir. Türkçe’deki karşılığı, Kubamaral’ dır.

ARBATI: Türk mitolojisinde, kadınlara musallat olup onları kısır bırakan bir şeytan türüdür.

ABASI: Türk mitolojisinde, şeytanların genel adıdır.

AMURGA: Türk mitolojisinde, ürkütücü, çok büyük bir canavar türüne verilen isimdir.

KAYRA HAN: Şamanist Türk mitlerinde, göğün baş tanrısı olarak geçer. Bazen de Gök Tengri’nin oğlu, kardeşi ya da yeğeni olarak bahsedilir. İlk olarak Altay – Yakut Yaratılış Destanı’nda görülmüştür. (Bu destanın farklı sürümlerinde Kayra Han yerine Ülgen Han da geçmektedir.)

ERLİK HAN: Şamanist Türk mitlerindeki, kötülük tanrısıdır. Yeraltının ve kötü ruhların sahibidir ve dünyadaki tüm karışıklıkların sebebi inanışlara göre o ve avenesidir. İlk olarak Altay – Yakut Yaratılış Destanı’nda görülmüştür.

İTBARAK: Şamanist anlatılarda geçen köpek başlı, insan gövdeli bir kavimdir. Batı folklorunun kurt adamına (Lycan) denktir.

BULGAN: Mucit, buluş yapan, icat eden kişi.

HAFİZAN (-I RUM): Ahilerin kendi bünyelerinde oluşturduğu, yaratıkları avlayan ve kendi içinde avladıkları varlığın türüne göre sınıflara ayrılan teşkilat.

EVREN (EVREN): Türk mistik anlatılarındaki ejderha tasviridir. Şamanist dönem kutsal olan bu varlıklar, İslam’ın da etkisiyle şeytani birer varlık olarak görülmüşlerdir.

GOVABÖRÜ: Kutsal kurt anlamına gelen bir erkek ismi.

BÖRÜBAN: Kurt sürüsü önderi anlamına gelen bir hitap, isim.

GÖKBÖRÜ: Gök yeleli bozkurt demektir. Erge-
nekon’dan Türklerin çıkmasını, Aşina olup soylarının üremesini sağlayan yegâne kutsi varlıktır. Türklerin başı ne zaman sıkışsa, her daim yardıma koşar. ↪

Zamanın Karşısında Durma Haddi

Zaman bir mermiyi dörtnele sürer gibidir.
Dünün göveren çocuklarıdır kentleri talan edenler
'O, senin ehlinden değildir!' denilse dahi
biziz lanetlenmiş kutsayan kimseler

Islanmış toprak avuçlarda yoğurulup
ta o ilk evresiyle yola çıkmışken
henüz bulmamışken
henüz buluşmamışken pıhtısıyla ruhun
bilmem kaç bin yıl
bir gece içinde durup beklemeyi kaç gündüze yeğledi

'Durup ağlamalı mı?' diye geçirirdi içinden
şu ağacı taşlamalı mı şu çocuğu öpmeli mi
durmamalı mı hınca hınç akan zaman karşısında
tavus kuşunun kuyruğunu mu seyretmeli sesini mi dinlemeli.

Bir çekyatı paylaşma anında beliren tarafgirlik
çirkin bir kadının ayna karşısındaki dehşeti
gerçek karşısında ölüm gibi belirmesi kaygının.
Oysa ölümdür munfasıl kılan kaygı ile gerçeği
sanki gerçekten yaşıyorlarmış gibi

yaşamaktan ne çok sancıları var gençlerin
yaşamak nedir önce bunu bilmeli
'Durup ağlamalı mı?' diye geçirirdi içinden
durup beklemeli mi
ölümün yorgun bir kurşun gibi yorgun alnından öpeceği vakti

niyet eyliyoruz Allah'ım! bilmem kimin rızası için
zamanın gırtlığına sarılmaktan yorgunuz
kemiksiz dillerden, başkanlardan, çok rüya görmekten
her tavrımız bir başka numayıştır bizim
üzerime giydiğim gömlek mesela; onu ben seçmedim
bu saçlar, şu çalımlı voltalar,
biriktirdiğim hatırasız fotoğraflar
bazı takvim yapraklarıyla gelen kutlamalar niyedir?
şarampole yuvarlanmış gibi tepetaktır zihnimiz
bizi, biz gibiler karşısında onaylanmaya iten gayret
vitrine sunduğumuz makyajlı aksimizdir

durmalı mı
ağlamalı mı
bilmem ki ölmeli mi ☞

Anlam

Ne çok severdim seni
Günbatımlarında seyrettiğimiz denizi
Uzun uzun bakardık birbirimize
Sanki daha önce hiç görmemiş gibi
Sanki daha önce hiç ölmemiş gibi

Kalemsiz kâğıtlara sarmazdım ellerini
Şiirlere köz olurdu gözlerimiz
Kalpten kalbe kilitli uçarı sevinç
Saçlarından tutar yakalardım seni
Dağıttım karada biriktirdiğimiz harfleri <

Gökyüzünden Bakan Kız

Sanki kara bulutlar menekşesini yeniden canlandıracaktı.
Korktu, hemen onu içeri aldı ve kapadı. Umut, umut neden korkutucuydu?
İşte bunun cevabını kitaplarda bulamayacağını iyi biliyordu.

“Neden garipti bu insanlar.” dedi. Diyordu. Kapağını kapattı, gerçek dünyasına geri döndü. Gerçekten garip olan insanlar mıydı? Ya hayat? Hayat insanın üzerine çok gelemez miydi mesela? İnsanlar bu bilmiş kitaplarda ne bulurdu? Bilmem ki. Benim yerimde olsaydınız ya da şu Ahmet Amca’nın, ya Nazife Teyze’nin, beli bükülmüş teyzemin... Bunlar nasıl garip olurdu? Aklım almıyor. Yüzlerinde emek kiri parıl parıl parlıyor. Hangi deniz daha temiz, hangi inci böyle parlar? Söylesene bana aptal kitap. Sen de sus. Sustu. Kapattı ve içeri girdi.

Çekti perdeyi. Yıldızlar avcundaydı şimdi. Sıktı, sıktı; hemen geri koydu. Her şeyden çabuk sıkıldığı gibi dileklerden de sıkılmıştı.

Anne! Aptal kız sussana, biliyorum her şeyi. Misafir varken böyle bağırlır mıydı? Efendim kızım. Hahaha, duymuş muydu? Fısıldamıştım oysaki. Demek geçen, babam seslendiğinde oyun yaptı. Tepki vermedi, sadece ağladı. Oysa adam ne çok bağırmıştı. Korktum... Sanki bir daha ölecek sandım. Aptal kız, bir insan kaç kere ölür? Birden fazla ölse, gömecek toprak nereden bulacaktı dünya baba. Kimler gelmişti senin kollarına, sarmıştın sarmıştın ya hani onları, öldürmüştün sonra fazla sevgiden. Sahi kimler geçmişti senin kollarından? Sultanlar, padişahlar, hanlar, hamamlar, dervişler, sarhoşlar, alacakaranlıkta yaşayan balıkçı, sadece güneşli günlerde ortaya çıkan Sevinç Teyze

(romatizması vardı kadıncağızın, onu bile çok sevdin be dünya baba), köydeki ekin biçen çiftçi, şehirdeki artist, hamamdaki tellak, sudaki balık, okyanustaki kum, penceremdeki menekşem(annem su dökmeyi unutmuş), kim daha, kimler kimler... Galiba bir beni sevmedin. Bak yatağımdayım işte, cebimde 3 - 4 bozukluk bir de şu aptal kitap. Bizi neden onlar kadar sevmedin?

Bu kızın da iyice huyları değişti. Pencere kuşu oldu sizinki annesi, dedi misafir Menekşe Hanım. Oldukça okumuş, lakin kendini pek geliştirememiş bir kişi olduğunu söylerdi Kütüphaneci Rıfkı Amca. Bizi mi buldu bu kadın? Annem ne anlar bunun dilinden? Gelir, sabahtan akşama kadar kuru lakırdı. Demek ki dedikoduyu herkes seviyormuş. Daha neler göreceğiz dünya baba?

Çekti perdeyi, bir tuhaflık vardı. Ama Nazife Teyze yerinde yok. Kapısının önü boş, kimsecikler yoktu. Sabahtan akşama kadar oraya oturup milleti keserdi oysaki. Acaba Nazif Amca’ya bir şey mi oldu? Adamcağızın sesi bile çıkmazdı ama onlarınki de ne aşk! Uzun yıllar felçli olmasına rağmen, beli çoktan bükülmüş Nazife Teyze’ m ona ne güzel bakardı. Bir kere yakındığını görmezdim. Hatta hasta adam rahatsız olmasın diye evine misafir bile almazdı. Dünya baba ne çok sevmiştin Nazife Teyze’ mi. Seviyecek kadındı doğrusu.

Yine o gün ağrıları artmıştı Nazif Amca’nın ve durmadan inliyordu. Nazife Teyze kapının önüne oturmuş, alışkanlık haline getirdiği gibi her za-

manki işini yapıyor, milleti kesiyor ve arkalarından dedikodu yapıyordu. Az ötede de mahallenin gençleri sohbet ediyorlardı. Nazife Teyze onlara kulak kabarttı ama Nazif Amca'nın inlemeleri bir türlü onları duymasına izin vermiyordu. Yaşlı kadın büyük bir hışımla kalktı ve eve girdi. Gözleri, dudakları susuzluktan çatlamış olan yaşlı adama kitlendi. Kadının gözü kanlanmıştı, sinirli ve yaşından beklenmedik hızlı bir biçimde masanın üzerinde duran bıçağı alır almaz adamın boş midesine sapladı. Bıçağı bir kere bile bakmamıştı. Uzun denemeler sonucu vicdanı onu serbest bırakmış ve sonunda masanın üzerinde daima hazır bulunan bıçağı, adamın doğru düzgün doymamış boş midesine saplamıştı. Yaşlı adamın kurumuş, çatlak dudaklarından bir fısıltı duyuluyordu, gözleri daha dehşetli bir biçimde, en uzun konuşmasını yapıyordu:

- Karıcığım bir damla su, bari şu akan kanımı getir onu içeyim. Kan benimdir, ruh benim. Özüm onlardır. Bakma yatakta olduğuma, bu senin imtihanındır. Bu zayıf bedenim ise benim imtihanımdır. Uzun yıllar dinlendim, hep o bıçağın bedenime saplanışını tekrar tekrar izledim. Ben aslında bugün ölmedim. Bu dünya senin olsun. Ben bu dünyadan çoktan göçtüm. Biliyor musun karıcığım o bıçağı ben sana daha iyi et kesesin diye almıştım. Yorulma, işini çabucak bitir de yanıma gel diye. Ben kendimi öldürdüm. Ama bu bir intihar değil. Oysa ne çok sevmiştik ilk başlarda birbirimizi. Bu dünya garip... Nasıl bu hâle geldik?

Bu sorunun cevabını aramıştı ve yaşlı adam son nefesini kadının elindeki bıçağı bakarak vermişti.

- Hatırladın mı bu bıçağı? Tam belime saplamıştın bunu. İşte o gün ant içtim, seni bununla öldüreceğim diye. Senin yapamadığını yaptım Nazif.

Arka bahçeye çoktan yerini hazırlamış, daha önceden toprağı kazmıştı. Adamı örtüyle beraber sürükleye sürükleye çukura attı. Gitti bir bardak su içti. Radyosunu açtı. Bahçeye geri döndü ve yavaş yavaş çukuru kapadı.

Eskici Arif, ne çirkin adamsın be mübarek! Sesin kısılın he mi! Burada dünya babamla hayal kuruyordum. He çıktı sonunda Nazife Teyze. Kesin Nazif Amca'nın karnı acıkmıştı, çok severlerdi birbirlerini, hiç kıyamazdı kocasına. Yaşlı kadın her zamanki yerine daha bir neşeyle ve hafiflemiş bir şekilde oturdu. Daha sonra yoldan gür sesiyle geçen Eskici Arif'e göz kırptı. Göz mü kırptı ona, Eskici Arif'e? Nazife Teyze

demeyeyim demeyeyim dedim ama sende az değilmişsin. O kırmızı kurdele de ne? Ay siyah mıymış? Esmer Eskici Arif'in ilgisini bu çekti desene. Nazif Abi kalksana yahu! Ölüm uykusuna mı yattın be adam? Sus be Allah aşkına aptal kız sus! Allah'tan adam hızlı hızlı gitti. Gökyüzüne baktı, baktı. Bugünkü havayı hiç beğenmedi. Sanki kara bulutlar menekşesini yeniden canlandıracaktı. Korktu, hemen onu içeri aldı ve kapadı. Umut; umut neden korkutucuydu? İşte bunun cevabını kitaplarda bulamayacağını iyi biliyordu. Menekşesini sevdiği hâlde neden onun yeniden açmasından korkuyordu? Aklından bu soruları hemen silmesi gerekti ve bunun için en iyi bildiği şeyi yapacaktı. Yani her zamanki gibi uyumak. Uyku her şeyi çözer; biraz uyku, birazcık. Eskiden öyle sanardı. Ama bazı durumlara uykunun da fayda sağlayamayacağını zaman ona öğretmişti. Unutmak, yalnızca kendini kandırmak değil miydi?

Uyan aptal kız! Uyumadım ki dünya baba, sadece üstümü örttüm. Karanlık, benim yerime gözlerimi kapatıyor.

Menekşe Hanım'ın arkasından el sallıyordu. Uzaklaştığını görünce sertçe kapıyı kapadı. Aman bu da ne boş konuşuyor böyle, kafa bırakmıyor insanda. Sürahiye kapıldığı gibi merdivenlere yöneldi. Kapıyı açtığı anda kızını bir şeyler yazarken gördü. Bir şeylerle uğraşmıyor olması onu mutlu etmişti. Sessizce arkasından dolanıp sürahideki suyu menekşeye döktü, ne zamandır aklındaydı. Girdiği gibi sessizce odadan dışarı çıktı.

Sevgili Günlük;

Bu 1. günümüzdü. Seninle geçen ve onsuz koca bir gün. Neden hâlâ dünya dönmüyor? Neden durdu bir anda? Sağ, sol herkes mutlu. Bak Menekşe'ye, bak Nazife Teyze ile Nazif Amca'ya, bak Eskici Arif'e bak bak hadi! Ne kadar mutlular değil mi? Sen nerdesin? Neden, bu kadar çok acı gelip bir insanı bulurdu? Paylaşılamaz mıydı diğerleriyle? Seni ne kadar da sahiplenmişim. Seni, kendi yerime koymuşum. Bunu bana nasıl yaptın? Beni nasıl öldürdün? Ben yaşadım, ben varım, duy, gör beni! Sus! Anne, kapa çenenini! Senin hiç sevdiğin adam öldü mü? Kızım, efendim... Ben diyorum beni gör, ben âşık oldum. Âşık olunca görülmez mi insan? Benim kanım var. Etim, bak ta kemiğimin içi acıyor, benim kemiğim. Bak demeyeceğim o lafi, sussak mı artık? Bu kadar yetmedi mi? Ama bak

kanım acıdı, kemiğim aktı, sıçradı o aptal kitaba. Anne beni rahat bırak! E sen kaşındın. Aptal kız sus! Yahu bu aşk hikâyesi değildi ki! Aptal kız, bu insanlar aşktan ne anlar? Ama Nazife Teyze`m ile Nazif Amca`nın aşkı dillere destan değil mi? Koca mahalle onların aşkıyla çalkalanmıyor mu? Yahu ölmek diyordu ölmek, yalnızca mezara gömülmek demek değildi. Aptal kitap ne bilirdi, ben çoktandır karanlıktan sesleniyorum.

Yaşlı kadın, topallaya topallaya içeri girdi. Artık topallamaya da başlamıştı. Zaten bir kere insanın başına bir kötülük gelmeyeğörsün, ardı arkası kesilmezdi artık. Oturdu, yaptıklarını düşündü. Olayların buralara geleceğini bilemezdik. Bilmememiz bizi hayata bağladı... Bilseydik ya-

şayamazdık ki... Ah aptal Nazif! O bıçağı da yorulmayayım diye sen almıştın bana. Bardağı kaldırdı, içmek için ağzına yaklaştırdığında içine bir damla yaş düştü. Polis, ya polis gelirse? Aman, dedi sonra. Polis gelene kadar zaten kendisi de ölürdü. Kalktı ve radyonun sesini biraz daha açtı.

Biraz daha yaşamalı insan, büyük konuşmadan önce biraz daha. Çünkü hayat ince bir çizgiydi... Her adımımız o ince çizgiyi ya kopartır ya da kalınlaştırırdı. Her adımda daha çok yük biner o çizgiye. Daha, daha, çok daha... Ve bir bakmışsın çizginin kalınlığı artık çok da önemli değildir. Fazla yük binmiş ve çizgi artık parçalanmıştır. Ve işte o parçalanma anı ayrılıktır. Kimi zaman dünyadan, bedenden ruhun ayrılması;

deneme

Bir Ağıta Doğmak

Gökçe Hatipoğlu

Çok fazla kan, çok fazla can vardı.

Bir yangının ortasında alevler mi daha kırmızıydı yoksa kan mı?

On beşinden vurulur muydu bir memleketi? Vuruldu. Önce kapılara vuruldu. Tak, tak, tak. Bir ses ilişti içeri. Vaktiydi artık. Çocuk yüzlerimiz asılmalıydı o duvara. Bir korku, bir titreyiş varsa geride bırakılmalıydı. Bıraktım, üstelik sadece korkumu da değil. Bir elimi bıraktım elinizin üstüne, bir gözümü bıraktım karış karış ezberlediğim o büyük eve, yarım bir yürek bıraktım geride. Sonra bir bir yüklendim. Babamın dış kapıdan çıkışını, anamınsa gidenin dönemediği o yere bakışını yükledim. Sırtıma gölge belledim Hediye'nin bahara varamayışını. Yürüdüğüm taşlı yollarda, ki taşlıdır Tokat'ın yolları, her bir taşa seriverdim o gölgeyi.

İşte günlerden o gün, memlekette uzakken ama tam da ortasındayken onun, bir ateş geldi buldu bizi. Sarı, beyaz fark etmeden çıkarttılar yakamızdaki talebe kurdelelerini. Bir talebeden bir er olmaya varmak nedir bilir misiniz?

Sağınızda ve solunuzda gölgeler vardır. Ufkunuzda bir gelecek, sırtınızda ise bir millet yaşar. İçilecek suyunuz, yenilecek lokmanız, açılacak yolunuz milletindir artık. İşte o gün, bütün canımızla bir milletin olduk, onunla adımladık yolun sonsuzluğunu. Cephedeydik, aniden sesler yükseldi. Bir yankı ki kocaman ağzını açıp yeri ve göğü titretti. Çok fazla kan, çok fazla can vardı. Bir yangının ortasında alevler mi daha kırmızıydı yoksa kan mı, ayırt edemez hâldeydik. Göz gözü görmedi, el ele yetişmedi. İnmelerimiz birbiri içinde eridi gitti...

Neredeydik, kimdik, ismimiz neydi? Bilemiyorduk. Hepimiz birdik. Koca bir kızılığın içinde bir milletin ocağını tütürmek uğruna On Beşliler'dik.

Sahi bir memleket vurulur muydu on beşinden? Vuruldu, sonra kapılara vuruldu. Tak, tak, tak.

“On Beşliler” bir ağıt olarak yeniden doğdu. ❧

kimi zaman bedenden yüreğin ayrılması. Ruh ayrılırken beden dünyadadır ama yürek ayrıldıktan sonra o beden artık dünyaya ait değildir... Lakin ruh bedenden bir kere ayrılır. Ama yürek bir kere yanmayagörsün... Nerede yeni bir macera başlasa, sonu yalnızlıkla bitiyor. Neden? Neden, bir türlü insanın insana değmemesi? Hayat bu kadar acımasız olmamalıydı. Ya da insanlar neden bu kadar acımasız? İnsanlar değil, ben! Hayat değil, benim hayatım! Ama sevgilim; bu bir yıkılış değildir. Yeniden başlamayı aramaktır. Mazur gör... Yoksunluğum, dizginimdir benim!

Sense, kaçışındın. Kaçacak yerim kalmadı, anlıyor musun?

Ey dünya babam! Beyazlarla dolu bir odaya koydular beni. Bunların hepsini uyduramam değil mi? Bu kadar kötü müydü insanlar? Bunlar yaşad mı? Sus, aptal kız; sus artık!

Evet, insanlar garipti; evet, haklıydı dünya onlardan daha garipti ve hiç adil değildi. Ama iyi in-

sanlar da yok muydu, ya iyi bir dünya? Elbette bunu aramalı ve bulmalıydı. Belki de vardı. Belki de çok yakındaydı. Kızım! Yemek hazır. Duymaz ki hiç beni. Mesele onu görmek, onu bulmak değil miydi zaten? Her şey bir anda iyi olamazdı. Dönüşüm, zaman alan bir süreçti. Evet, kötülükler vardı ve inkâr edilemezdi. Sadece biraz alışma ve kabullenme...

Sakın, sakın! Cümleyi bitiremedi, kendisine gerektiği kadarını aldı sadece. Aptal kitap, böyle daha güzeldi. Gözü bir anda yan taraftaki bir cümleye takıldı. Sonlar ki onlar hayatımızın geri kalanındaki yaşayacaklarımızdır. Elbet zamanı gelince, üstü betonla kaplı da olsa umut çiçeği bir yerden fişkıracaktır. Evet, insanoğlu ne kadar zalim ve acımasız olsa da...

Arkasına bir an olsun döndü ve dikleşmiş, canlanmış ve neredeyse açacak olan menekşeleri gördü. Kanatlarını taktı, kitabını eline aldı ve boşluğa doğru süzüldü. Nazife Teyze'nin ilk defa belı doğrulmuştu.

hikâye

Çift Çizgi

Ömer Faruk Altındağlı

Kendisine nasıl geleceğini bilmiyordu. Evde, baktığı her köşede ona dair bir şey görüyordu. Olmadığı her yerde vardı. Kızıyordu.

Ayıldı. Ayrılmışlardı. Onca etil alkole rağmen kafasında anbean yaşıyordu olayları. Ölmeyi bu kadar istediğini hiç hatırlamıyordu. Bütün her şeyini verdiği kişi yoktu. Sağına soluna baktı. Ona dair hiçbir şey kalmamıştı. Kuvvetle muhtemel kendisi uyurken götürmüştü her şeyi. Hiçbir şey kalmamıştı.

Kendisine nasıl geleceğini bilmiyordu. Evde baktığı her köşede ona dair bir şey görüyordu. Olmadığı her yerde vardı. Kızıyordu. Kendine, saçmalıklarına... Üzdüğü her saniye için kendinden geçiyordu. Deliriyordu. Savurdu bir şeyleri. Gözleri hiçbir şey görmüyordu.

Zemheride buğulanmış camların arkasından bakıyor gibiydi. Yaşları gözlerinin karlı dağlarında sisler gibiydi. Ev paramparçaydı. Tabii göğüs kafesi gibi olmasa da...

Elini kesmişti camlar. Derin bir acı hissetti. Koşarak lavaboya gitti. Suyu açtı. Cam kırıklarının tiz sesinden sonra lavaboya dökülen litrelerce su boğuk bir ses ile evi dört kolla sarmıştı. Kendine gelir gibiydi. Eline giren camları atmak için çöpe doğru eğildi. Ateşölçere benzer bir şey vardı. Dünyasının başına indiğini hissetti. Ne camlar ne ev ne sevgilisini düşündü bir an. Gördüğü çift çizgili bir gebelik testi idi.